

1. עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל
2. האגודה לזכויות האזרח בישראל
3. קאנון (LAW) – העמותה הפלסטינית להגנה על זכויות אדם והסביבה
4. רופאים לזכויות אדם
5. בצלם – מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים
6. הועד הציבורי נגד עינויים בישראל
7. המוקד להגנת הפרט

באמצעות עו"הד מרואן דלאל ו/או חסן ג'בארין ו/או ג'מיל דקואר
ו/או ארנה כהן ו/או סוהאד בשארה ו/או מוראד אל-סאנע
מעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל
ת.ד. 510 שפרעם 20200 טלפון: 9501610 - 04, פקס: 9503140 – 04

העותרים

נ ג ד

1. יצחק איתן, אלוף פיקוד המרכז בצה"ל
2. שאול מופז, ראש המטה הכללי בצה"ל
3. בנימין בן אליעזר, שר הביטחון
4. אריאל שרון, ראש הממשלה
כולם על ידי פרקליטות המדינה,
מרחוב סלאח אל-דין 29
ירושלים

המשיבים

עתירה למתן צו על תנאי וצו ביניים

בית המשפט הנכבד מתבקש להוציא מלפניו צו על תנאי המופנה אל המשיבים והמורה להם לבוא וליתן טעם מדוע לא יימנעו מלהשתמש בבני אדם כ"מגן אנושי" ו/או כבני ערובה, במהלך פעילותם הצבאית בגדה המערבית.

בקשה למתן צו ביניים וקיום דיון דחוף

하나. בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת להוציא מלפניו צו ביניים המורה למשיבים להימנע מלהשתמש בבני אדם כ"מגן אנושי" ו/או כבני ערובה, במהלך פעילותם הצבאית בגדה המערבית, וזאת עד להחלטה סופית בעתירה זו. השימוש האמור באוכלוסייה אזרחית גורם לה נזק בלתי הפיך, לרבות נזק לחייה פרטי אותה אוכלוסייה, גופן וכבודם. נימוקי עתירה זו מהווים חלק בלתי נפרד מבקשה זו.

둘. כמו כן, בית המשפט הנכבד מתבקש לקבוע דיון דחוף בעתירה, שכן הצבא עדיין נמצא בחלק מהערים הפלסטיניות או בפאתיהן, ומקיים פעילויות מבצעיות בגדה המערבית. יתרה מכך, כפי שמפורט בחלק העובדתי בעתירה, מדיניות הצבא להשתמש בבני אדם במהלך פעילותו בגדה המערבית טרם הופסקה.

ואלה הם נימוקי העתירה:

"Where there have been violent, systematic human rights abuses, a society simply cannot forget. Such atrocities cannot be swept under the rug. One cannot build a secure and peaceful future upon such a foundation of unacknowledged, unaccounted for human rights violations. Although it may seem as if people do forget on the surface, deep in their psyches, people do not forget easily."

Justice Richard Goldstone, 1997

Prosecutor, International Criminal Tribunals for the former Yugoslavia and Rwanda; Justice, Constitutional Court of South Africa.

מבוא

1. נושא עתירה זו הוא השימוש שעושים כוחות הביטחון באוכלוסייה אזרחית במהלך פעילותם הצבאית בשטחים הכבושים כדי להשיג את מטרות הפעילות המבצעית. מדובר, בין השאר, בשימוש באנשים כ"מגן אנושי", לקיחת בני ערובה ואיומים על קרובי משפחה, ואף פציעתם תוך ירי, כדי להשיג מהם מידע אודות קרוביהם. הכל תוך כפייה,

השפלה והתנהגות בלתי אנושית הפוגעת באופן ברור ובוטה בזכות אותם אנשים לחיים, לכבוד, ולחופש מכפייה. מעשים אלה מהווים הפרות חמורות (Grave Breaches) לאמנת גינבה הרביעית, כאמור בסעיף 147 לאמנה, ועל כן הם בבחינת פשע מלחמה, כהגדרתו בחוקת בית הדין הפלילי הבינלאומי ובטריבונאלים בינלאומיים לעניין הפשעים שבוצעו ביוגוסלביה לשעבר ורואנדה.

2. כך, למשל, כמאל טאוואלבי, בן 43 ואב לארבעה עשר ילדים, ובנו בן ה-14, אולצו על ידי חיילי צה"ל לעמוד במרפסת של בניין כהגנה מירי כלפי חיילים. חיילי צה"ל אף הכריחו את האב ובנו לעמוד פנים אל פנים כל אחד בפני חייל, כאשר החיילים שמים את רוביהם על כתפי האב ובנו, ויורים. בדו"ח של ארגון זכויות האדם Human Rights Watch שפורסם ביום 3.5.2002 תועד כי :

Kamal Tawalbi, a forty-three-year-old father of fourteen children, and his fourteen-year-old son were also taken to the same house and forced to stand facing the Palestinian gunfire. The IDF soldiers also placed them at the windows and forced them to stand in front of the soldiers as the soldiers shot at Palestinian gunmen in the camp:

“They took me and my son. They put me in one corner and [my son] in the other corner [of the balcony]. The soldier put his gun on my shoulder. I was facing the soldier, we were face to face, with my back to the street. Then he started shooting. This situation lasted for three hours. My son was in the same position- he was facing the soldier, the soldier had his gun on his shoulder, and was shooting.”

3. כמו כן, ביום 29.1.2002 ירה כוח צה"ל באחמד אליאס עייש ואיים לירות באחיו חאמד, לאחר שהכוח לקח אותם כבני ערובה, במטרה שיאמרו היכן אחיהם נמצא. ארגון זכויות האדם Human Rights Watch הדגיש בדו"ח מיוחד נוסף שערך בנושא שימוש באוכלוסייה אזרחית פלסטינית למטרות צבאיות ישראליות מיום 18.4.2002, כי :

Human Rights Watch considers the seizure and deliberate injury of Ahmad al-Yas Khalil `Aysh, as well as the seizure of Hamdi al-Yas Khalil `Aysh, to constitute hostage-taking, an act absolutely prohibited under IHL. Ahmad `Aysh and Hamdi `Aysh were held under explicit threat, and made to perform the orders of their captors in order to influence the actions of a third party. Ahmad `Aysh was shot, in a further breach of IHL, in order to underscore that threat.

4. העתירה מבוססת על מחקרי וממצאי ארגוני זכויות אדם בינלאומיים ומקומיים כמו Amnesty International, Human Rights Watch, ובצלם. זאת בנוסף לתיעוד עיתונאי מקומי, ותיעוד לאמירות של קצין בצה"ל אשר הודה בדבר קיומו של נוהל שימוש באזרחים למטרות צבאיות של צה"ל.

החלק העובדתי

העותרים

5. העותרים הינם ארגוני זכויות אדם הפועלים להגנת זכויות אלה בישראל ובשטחים שנכבשו בשנת 1967. העותרת 1 הינה עמותה רשומה כדין, הפועלת בעיקר לקידום זכויות המיעוט הערבי במישור המשפטי. העותרת 2 הינה עמותה רשומה כדין הפועלת להגנת זכויות האזרח בישראל והגנת זכויות האדם בשטחים הכבושים בשנת 67'. העותרת 3 הינה עמותה רשומה כדין והפועלת להגנה על זכויות האדם והסביבה בגדה המערבית. העותרת 4 הינה עמותה רשומה כדין הפועלת למען זכויות רפואיות בישראל ובשטחים הכבושים. העותרת 5 הינה עמותה הרשומה כדין, הפועלת להגנה על זכויות האדם בשטחים הכבושים, לרבות תיעוד הפרות זכויות אלה. העותרת 6 הינה עמותה רשומה כדין הפועלת למען ביטול אלימות מדינתית, לרבות עינויים. העותרת 7 הינה עמותה רשומה כדין, הפועלת למען הגנת זכויות האדם של תושבי השטחים הכבושים.

השימוש בפלסטינים על ידי צה"ל בפעולותיו הצבאיות

6. ביום 18.4.2002 דיווח הכתב הצבאי של עיתון "הארץ" עמוס הראל על מדיניות צבאית בדבר שימוש באוכלוסייה אזרחית פלסטינית על ידי צה"ל בעת פעילותו הצבאית. מדובר במדיניות שנמשכה מזה תקופה, אשר תכליתה לאלץ פלסטינים להשתתף בפעולות צה"ל, בין השאר בעת עריכת חיפושים בבתים ו/או הרמת חפצים חשודים. באותה ידיעה, צוטט קצין מילואים שהשתתף בפעולות צה"ל במחנה הפליטים ג'נין במסגרת מבצע שנקרא "חומת מגן", אשר אישר את קיומו של הנוהל האמור. הכתב הצבאי של עיתון "הארץ" דיווח כי:

"עדויות חדשות שהתקבלו בשבוע האחרון מלמדות שצה"ל ממשיך להפעיל בשטחים נוהל, שלפיו מאלצים תושבים פלשתינאים להיכנס לבתים החשודים כממולכדים ולסרוק אותם, לפני כניסת החיילים. במקרים אחרים, דווח, נדרשו פלשתינאים להרים חפצים שעוררו חשד של חיילים, כדי לאפשר את פתיחתם לתנועה של כבישים שנחסמו. בעבר הכחיש הצבא את קיומה של שיטה זו. קצין מילואים שהשתתף בפעולה במחנה הפליטים ג'נין, אמר שלשום כי הוא וחבריו הורו לתושבים פלשתינאים להיכנס לפנייהם לדירות במחנה. "חשדנו שהבתים ממולכדים, כיוון שהמחבלים הניחו מטענים בדירות רבות. העדפנו שהפלשתינאים, שגרו בבתים האלה, ייכנסו. הם מכירים את הבית וסביר שנגדם גם לא יופעלו המטענים."

רצ"ב "עדויות נוספות: צה"ל משתמש בפלשתינאים כדי לסרוק בתים חשודים" מאת עמוס הראל, **הארץ**, 18.4.2002, כנספח לעתירה שסימנו ע/1.

7. ביום 19.4.2002, פירסם עיתון "הארץ" את כתבתה של העיתונאית עמירה הס "מלחמה על הבית" שנכתבה מתוך מחנה הפליטים ג'נין, ובעקבות התרשמות אישית וראיונות שהיא עשתה עם תושבי מחנה הפליטים ששרדו את פעולת צה"ל שם במסגרת מבצע "חומת מגן". גבי עמירה הס מדווחת על שני מקרים, לפחות, שבהם אילץ צה"ל תושבים ממחנה הפליטים להשתתף בפעילות הצבאית. בשני המקרים מדובר בשימוש באנשים

כ"מגן אנושי". האיש שכונה בכתבה ע"ס אף נורה במהלך אילוצו להשתתף בפעולות החיפוש של צה"ל במחנה הפליטים ג'נין :

"ע"ס נפצע כשמילא משימה צה"לית: סיור רגלי הוציא אותו מביתו, כדי שיתלווה לחיילים, יצעד לפנייהם ויפתח בעבורם את דלתות השכונה. ע"ס עשה כמצווה, ובעודו עומד ליד אחת הדלתות, הופיעה יחידת חיילים אחרת. אולי היא חשבה שהוא משתייך ל"מוקאומין" (המתנגדים, הפעילים החמושים), כי אף אחד אחר לא העז להסתובב ברחוב בימים ראשונים אלו להשתלטות צה"ל על המחנה. הוא נורה ונפצע."

8. אבו ראיד, לעומת זאת, ניצל מפגיעה בגופו לאחר אילוצו לפעול יחד עם כוחות צה"ל במחנה הפליטים ג'נין, והפקרתו כבול באחד הבתים. בכתבה "מלחמה על הבית" דווח כי :

"אבו ראיד, בן 51, שכן, גויס גם הוא, כמו רבים אחרים, למשימות צה"ליות. במשך חמישה ימים התלווה לחיילים: ביום הלך לפנייהם, מדלת לדלת, נקש בדלתות בעוד שהחיילים מסתתרים מאחוריו, רוביהם מכוונים לעבר הדלת ולעברו. בלילה הוא היה אתם בבית שהשתלטו עליו. הם אזקו את ידיו ושני חיילים שמרו עליו, הוא סיפר. בסוף משימתו הורו לו להישאר בבית אחד, לבדו, מסביב רעמו הטנקים והדחפורים. טנק אחד עלה על הבית. אבו ראיד קפץ לבית אחר, דילג מבית הרוס אחד לאחר, עד שהגיע לביתו, שגם אותו מצא הרוס בחלקו, מפגיעת שלושה טילים. בבית היו 13 אנשים כשהטילים נחתו עליו."

רצ"ב "מלחמה על הבית" מאת עמירה הס, הארץ, 19.4.2002 (גרסת האינטרנט), כנספח לעתירה שסימנו ע/2. ראו להלן עדות מפורטת ביותר של אבו ראיד.

דו"חות ארגון Human Rights Watch

9. ביום 3.5.2002 פרסם ארגון זכויות האדם Human Rights Watch (להלן: HRW) דו"ח אודות תחקיר שעשה באשר לאירועים במחנה הפליטים ג'נין החל מיום 3.4.2002 בשם "Jenin: IDF Military Operations". HRW הגיע למסקנה כי צה"ל ביצע מעשים בלתי חוקיים בעת לחימתו במחנה הפליטים, העולים לכדי פשעי מלחמה לכאורה. הדו"ח גם מתייחס לשימוש שעשה צה"ל באזרחים פלסטינים מוגנים על פי אמנת גינבה הרביעית במהלך פעילותו הצבאית, לרבות השימוש בהם כ"מגנים אנושיים" מפני ירי וכדי לחפש חפצים חשודים, והכל באמצעות כפייה ואיומים בנשק. ארגון זכויות האדם מצייין בהקדמה לדו"ח האמור כי¹:

Throughout the incursion, IDF soldiers used Palestinian civilians to protect them from danger, deploying them as "human shields" and forcing them to perform dangerous work. Human Rights Watch received many separate and credible testimonies that Palestinians were placed in vulnerable positions to protect IDF soldiers from gunfire or attack. IDF soldiers forced these Palestinians to stand for extended periods in front of exposed IDF positions, or made them accompany the soldiers as they moved from house to house. Kamal Tawalbi, the father of fourteen children, described how soldiers kept him and his fourteen-year-old son for three hours in the line of fire, using his

¹ Human Rights Watch **Jenin: IDF Military Operations** 3.5.2002, p. 4-5.

and his son's shoulders to rest their rifles as they fired. IDF soldiers forced a sixty-five-year-old woman was forced to stand on a rooftop in front of an IDF position in the middle of a helicopter battle.

As in prior IDF operations, soldiers forced Palestinians, sometimes at gunpoint, to accompany IDF troops during their searches of homes, to enter homes, to open doors, and to perform other potentially dangerous tasks. In Jenin, such coerced use of civilians was a widespread practice; in virtually every case in which IDF soldiers entered civilian homes, residents told Human Rights Watch that IDF soldiers were accompanied by Palestinian civilians who were participating under duress. The forced use of civilians during military operations is a serious violation of the laws of war, as it exposes civilians to direct risk of death or serious injury.

רצ"ב דו"ח HRW מיום 3.5.2002 "Jenin: IDF Military Operations" כנספח לעתירה שסימנו ע/3.

10. ביום 6.4.2002, בסביבות השעה 6:00 בבוקר, נכנס כוח של צה"ל לבית משפח ג'ריב. החיילים הכריחו את עימאד ג'ריב, בן 34, ושלושת אחיו לצעוד לפנייהם בתוך הבית בעת שערכו בו חיפוש. לאחר מכן, אחד החיילים הרביץ לעימאד ואיים לירות בו אם לא יגלה היכן מצוי נשקו. עימאד אמר לחייל שאין ברשותו נשק. החייל ירה בטלויזיה שליד עימאד. לאחר מכן חיילי צה"ל לקחו את עימאד ושלושת אחיו, לאחר שכפתו אותם, והכריחו אותם לצעוד לפנייהם ברחוב כאשר ירי של ההתנגדות במחנה הפליטים נורתה לעבר החיילים. ארבעת האחים הובלו תוך כפייה לבניין גדול סמוך לביתם שצה"ל הפכו למוצב צבאי. ארבעת האחים אולצו לעמוד במרפסת, למנוע ירי כלפי החיילים, שישוב בתוך הבניין. עימאד סיפר ל- HRW כי:²

Imad Gharaiab, aged thirty-four, was one of the four brothers. On Saturday, April 6, at about 6:00 a.m., a group of thirty to forty IDF soldiers entered the Gharaiab family home, and forced the Gharaiab brothers to walk in front of them as they searched the home. One of the IDF soldiers abused Imad, beating him with his rifle and threatening to shoot him if he did not reveal where he had hidden his gun (Imad said he does not possess a gun):

"He asked me if I had any guns. I said, "No, I am only here with my family." He started beating me with the back of his gun, hitting me many times, insisting that I had a gun. ... He [then] threatened to shoot me and put the gun to my face. Then he moved the gun a bit and shot the television."

² *Ibid*, p. 29.

After the soldiers had inspected the home, they tied the men up and, half an hour later, walked them over to a large neighboring house in which the IDF had set up a temporary base; the house was located directly across from the main UNRWA compound. The men were forced to stand outside, facing the Palestinian gunfire:

“They ordered us to walk in front of them.... There was some shooting at the [IDF] soldiers [by Palestinian militants higher up in the camp.] They started pushing us and brought us down to another house. There, they put us on the veranda where we could be seen [by the Palestinian gunmen]. The soldiers were sitting inside the salon. We were facing the shooting, the soldiers did this to protect themselves. We could be clearly seen-if the fighters saw us they would not shoot.”

11. כמאל טאוואלבי, בן 43 ואב לארבעה עשר ילדים, ובנו בן ה-14, אולצו על ידי חיילי צה"ל לעמוד במרפסת באותו בניין כהגנה מירי כלפי חיילים. חיילי צה"ל אף הכריחו את האב ובנו לעמוד פנים אל פנים כל אחד בפני חייל, כאשר החיילים שמים את רוביהם על כתפי האב ובנו, ויורים. HRW תיעד כי³:

Kamal Tawalbi, a forty-three-year-old father of fourteen children, and his fourteen-year-old son were also taken to the same house and forced to stand facing the Palestinian gunfire. The IDF soldiers also placed them at the windows and forced them to stand in front of the soldiers as the soldiers shot at Palestinian gunmen in the camp:

“They took me and my son. They put me in one corner and [my son] in the other corner [of the balcony]. The soldier put his gun on my shoulder. I was facing the soldier, we were face to face, with my back to the street. Then he started shooting. This situation lasted for three hours. My son was in the same position- he was facing the soldier, the soldier had his gun on his shoulder, and was shooting.”

12. ביום 4.4.2002, בסביבות השעה 4:00 לפנות בוקר, הגיע כוח של צה"ל לביתו של מר פייסל אבו סארייה, מורה בן 42. חיילי צה"ל העירו את המשפחה, ואילצו את בנו של מר אבו סארייה בן ה-12, לפתוח את כל הארונות בשאר החדרים בטרם יכנסו אליהן. לאחר מכן, אולץ מר אבו סארייה ללכת לפני חיילי צה"ל במחנה הפליטים, להיכנס לתוך בתים ולחפש בחפצים חשודים. כשמר אבו סארייה היה יוצא מהבתים, חיילי צה"ל היו שולחים

³ *Ibid*, p. 29 – 30.

כלבים לחיפוש בתוך אותם בתים, ורק לאחר שאלה יצאו, נכנסו החיילים. מר פייסל אבו סארייה העיד בפני HRW⁴:

Abu Sariya went back inside his home, woke up his family and made all of them go to one room. The soldiers then entered, and asked Abu Sariya's twelve-year-old son to enter the various rooms of the house and open all the dressers inside. A soldier set up a position at one window, and then kicked over the television that was in his way. The next morning, the soldiers ordered Abu Sariya to accompany them:

"The next morning they told me to join them. I asked them, "Am I wanted [for arrest]? Are you taking me to jail?" He said he just wanted me to go next door and they would release me. My wife and children were crying, begging them to release me."

For the next two days, Abu Sariya was coerced into accompanying the soldiers, to enter homes even before the IDF soldiers sent in their bomb-sniffing dogs, and to march in front of the soldiers as they moved in the streets of Jenin refugee camp:

"They pointed a house out to me. They said, "Go knock on the door, tell all the people to go in one room, and come back." I knocked on the door and there was no answer. They put a small bomb the size of a pack of cigarettes on the door and opened it. They ordered me to go inside. I checked and found no one inside. Then they asked me to go out and sent in the dog. Then, when the dog came back, they went inside....

Then we went to another house. Whenever they wanted to move, [a soldier] would grab me by the collar, put me in front of him, and move like this. They used me like this between houses-in case there was some shooting, I would die first.

I asked them, "Please release me, you promised me [to go to] just one house, let me go." At least five times a day I would ask them. They would always say that they would release me once they found a substitute."

13. ביום 6.4.2002, לאחר שאולץ במשך יומיים לצעוד לפני צה"ל ולשמש כ"מגן אנושי" לחייליו, מר אבו סארייה אולץ לנקוש בדלת של בית במחנה הפליטים, כאשר החיילים מתחבאים באחת הסמטאות. בבואו לנקוש בדלת, כוח אחר של חיילי צה"ל ירה ברגלו של מר אבו סארייה, ופצעו קשות. מר אבו סארייה לא זכה לטיפול נאות מצד החיילים אשר החלו מתווכחים ביניהם⁵.

⁴ *Ibid.*

⁵ *Ibid.*

14. ביום 7.4.2002 עזיז טאהא נעצר בביתו על ידי כוח של צה"ל, בסביבות השעה 14:00. עזיז אולץ לצעוד לפני כוח של צה"ל בפריצותיו של האחרון לתוך בתים, וכן ברחובות מול ירי כלפי חיילים. לאחר כ- 12 שעות של שימוש בעזיז כ"מגן אנושי", חיילי צה"ל התעללו בו. HRW תיעד⁶:

Aziz showed Human Rights Watch one alley where he was particularly exposed during a battle:

"He made me walk alone up the alley, to the left. Then as we came around the corner, the soldier hid. Shooting came from above, I don't know who was firing. During this time he made me stand in front of a house, for fifteen minutes the battle was going on and the soldier was hiding."

In Lutfi Badawi's house, again Aziz was made to stand on a terrace, exposed to the north to fire coming from the lower part of the camp near the UNRWA building. "There was shooting, it was coming towards me but I don't know from where."

The entire journey, a mere 500 meters as the crow flies, took Aziz and the soldier twelve hours. When he reached the western edge of the camp with the soldiers, Aziz Taha was forced to take off his clothes and was severely beaten.

"I was in my underwear, nothing else. They put me in a house and let me sit down. They made fun of me, spit on me, and starting asking me questions, but when I answered they would just mock me. While I was there, one soldier urinated on me, he cursed at me, but this is nothing, because then he did more. I have nine scars on my legs, so when I stripped they saw them and said you were fighting two months ago, although the scars were much older. They started beating me then with something metal, it was very painful. They also used the plastic ligatures they were using as handcuffs. They [tied a bunch of them together into a whip] and used them to beat me on the soles of my feet."

15. חיילי צה"ל השתמשו גם בגבי לוטפייה אבו זייד, בת 62, כ"מגן אנושי" במהלך פעילותם הצבאית. ביום 6.4.2002, ובשתי הזדמנויות שונות, חיילי צה"ל אילצו את גבי אבו זייד לפתוח דלתות בבית שכן לביתה, לפני כניסת החיילים שערכו חיפוש שם. כמו כן, החיילים אילצו אותה ללכת לפניהם בשעה שיצאו מביתה⁷.

⁶ *Ibid*, p. 31 – 32.

⁷ *Ibid*, p. 32.

16. ביום 5.4.2001, בסביבות השעה 4:30 לפנות בוקר, פרץ כוח של צה"ל את בית משפחת קאטאייש, בזמן שהמשפחה התגוננה בתוך הבית מפני ירי של הליקופטר וירי אחר. חיילי צה"ל לקחו את מר מוחמד קאטאייש ואחיו והוציאו אותם מחוץ לבית. שורה של חיילים עמדה מאחורי כל אח, כאשר רובה הושם מעל לכתף של כל אחד מהם. החיילים הורו לאחים לצעוד, כאשר מאחורי כל אח צועדת שורה של חיילים. התיעוד של HRW:⁸

Qataish and his brother Khaled thought the soldiers were going to arrest them. To their surprise, the soldiers took them both onto the street, and formed one line of soldiers behind each brother. Qataysh told Human Rights Watch:

“We were lined up along the street, Khaled and myself, each with a line of soldiers behind us. One soldier was resting his M16 on Khaled's right shoulder. I was on Khaled's right. They marched us from the house, along Hawakeen Street, into the middle of the camp, the Hawashin area. They did not say a word. Khaled asked them where we were going. The soldier said, "If you make any noise, we'll shoot you! It was about 4:30 p.m. There were about twenty to twenty-five soldiers with us.”

17. חיילי צה"ל אילצו תושבים במחנה הפליטים ג'נין להצטרף לפעילות הצבאית, ולבצע משימות מסוכנות ביותר. אבו ראיד, בן 51, אולץ ללוות את צה"ל במהלך פעילות הצבאית במחנה הפליטים ג'נין מיום 5.4.2002 עד 11.4.2002. הוא אולץ ללכת לנקוש בדלתות של בתים, לנסות לפתוח את הדלתות בכוח, ולהיכנס לפני החיילים לתוך הבתים ולערוך חיפושים בחפצים חשודים. אבו ראיד סיפר ל – HRW:⁹

IDF soldiers forced Ibrahim Abu Ra`id, aged fifty-one, to accompany them for seven days, from Friday, April 5, until Thursday, April 11. Abu Ra`id explained how the soldiers had forced him to do some of the most dangerous work during the operation:

“They took me because I spoke Hebrew. I was with eighteen soldiers. They asked me to walk in front of them [in the streets]. They asked me to knock on the doors because they were afraid of booby-traps. So they would hide behind the walls and make me knock on the door.

They made me knock on the doors. If there was no answer, they gave me a heavy crowbar to break the locks. If I couldn't break the locks, they would explode it. After the explosion, they asked me to go inside first. After I was inside for five minutes, they

⁸ *Ibid*, p. 32 – 33.

⁹ *Ibid*, p. 33 – 34.

would come inside. [That way,] in case an explosion happened, only I would be inside.

When I entered inside, they would ask me, "Open this cupboard, open this door, check this room." I would do the inspection for them. They touched nothing, but would order me to do it. Only after I had opened everything did they start searching. ...

I told them that it was too dangerous to do this work. So they kept promising, "OK, just work for us today and we will release you," but they kept making me do this work. They made me do it by force, I had no choice."

18. מר כמאל אבו סאלם, בן 55, העיד בפני HRW כיצד חיילי צה"ל אילצו אותו לפתוח חנויות, לאחר שנמלט מביתו באזור חוואשין של מחנה הפליטים ג'נין, רגעים לפני הגעת הבולדוזרים של צה"ל לשם ביום 8.4.2002. מר אבו סאלם תיאר לארגון זכויות האדם גם את הירי של החיילים כלפיו, ואת האיומים וההשפלה שחיילי צה"ל בחרו לנקוט כלפיו¹⁰:

Fifty-five year old Kamal Abu Salim was taken to open shops for soldiers after he fled his house in Hawashin in the early morning hours of April 8, as the bulldozers were approaching. The soldiers separated the men of the family out and detained them. "When we left, they took the men and made us take off our clothes, and then threatened to shoot me. We were four, me, my brother, brother in law and 17-year old son. They made me take off my clothes, and wanted me to show them the chicken shop down the road, they said to enter and open all the doors inside." They walked to the neighboring Abu Nasr district, and although the others were allowed to sit down, Kamal was taken aside to open the shops for the neighbors. He was fired upon by the soldiers. "When I went to do it he started to shoot me, between my legs. He said I was a terrorist, he just wanted to frighten me, I guess.... At the chicken shop, I had to open three doors of three shops there."

19. הדו"ח של HRW מיום 3.5.2002 לגבי השימוש באזרחים פלסטינים מוגנים בפעולותיו הצבאיות של צה"ל במחנה הפליטים ג'נין אינו הראשון של ארגון זה המתעד מדיניות בלתי חוקית וחמורה זו של הצבא. ביום 18.4.2002 פרסם HRW דו"ח בשם "In a Dark Hour: the Use of Civilians During IDF Arrest Raids", אשר תוכנו כולו מהווה תיעוד לשימוש שעשה צה"ל באזרחים פלסטינים בעת ביצוע פעולות צבאיות, לרבות פשיטות מעצר, בארבע מקומות שונים בגדה המערבית, בתקופה שמסוף 2001 עד תחילת 2002. מקומות אלה הם: בית רימא (פלישה של צה"ל ביום 24.10.2001), סלפית (פלישה של צה"ל ביום 14.12.2001), טולכרם (פלישה של צה"ל ביום 21.1.2002), וארטאס (פלישה

¹⁰ *Ibid*, p. 34.

של צה"ל ביום 29.1.2002). מדובר בפעולות שמטרתן מעצר אנשים שצה"ל ביקש לעצור.
HRW מסיק ממחקרו אודות פעולות צה"ל כי ישנו נוהל כמעט זהה בפעולות הפלישה
והמעצר של האחרון, וכי¹¹:

The raids followed a consistent pattern. Israeli soldiers, often members of non-uniformed undercover units, entered a village and took up positions between midnight and 2:00 a.m. Infantry and armored forces, including tanks, armored personnel carriers (APCs), and bulldozers, entered at a pre-arranged signal. Attack helicopters provided air cover and the IDF commander announced a curfew...

The doors at which the IDF knocked were generally not those of the "wanted" Palestinians. Instead, the IDF chose others, usually neighbors or relatives of "wanted" individuals, and ordered them, often at gunpoint, to bring those persons to the Israeli forces. In each of the four case studies investigated by Human Rights Watch, the IDF compelled civilians with threats and intimidation to identify the houses of individuals "wanted" for questioning or arrest, and to walk with IDF soldiers, sometimes during live fire exchanges, to knock at the doors of those houses and ask the inhabitants to open the door and come out. The IDF coerced some into providing information about the families of "wanted" Palestinians, exposing those individuals to the potentially lethal accusation of acting as a "collaborator." Others were not just coerced and threatened, but also beaten.

רצ"ב דו"ח HRW מיום 18.4.2002 "In a Dark Hour: the Use of Civilians During IDF Arrest Operations" כנספח לעתירה שסימנו ע/4.

בית רימא

20. צה"ל פלש לבית רימא ביום 24.10.2001, בין השעות 1:30 – 2:00 לפנות בוקר. כוח של חיילים פנה לבית המתגורר בו יוסף א., תלמיד תיכון בן 14. יוסף אולץ, תחת איומי רובה ללכת לפני חיילי צה"ל, ולנקוש בדלתות של בתים שצה"ל חשד כי בהם נמצאים אנשים שהוא מעוניין במעצרים. יוסף אולץ להיכנס לשלושה בתים, להדליק את האורות בהם, ורק לאחר מכן נשלחו הכלבים שברשות צה"ל, ולאחר כניסת אלה, נכנסו חיילי צה"ל לאותם בתים. יוסף סיפר ל- HRW כיצד אולץ לעשות זאת על ידי חיילי צה"ל¹²:

Yusuf told Human Rights Watch that he woke up to the sound of knocking at 2:00 a.m. Frightened that the soldiers would shoot at the house, his mother opened the door. First, the soldiers asked if

¹¹ Human Rights Watch **In a Dark Hour: the Use of Civilians During IDF Arrest Raids**" 18.4.2002, p. 5 – 6.

¹² *Ibid*, p. 10.

there were any men in the house and departed. But the soldiers returned a few minutes later:

“The soldier told my mother that they wanted to take me for two minutes, and he asked me to wear my shoes. Two soldiers then took me by the shoulder to Abu Zakaria's house, located a few meters away with a field in between. We did not talk on the way. The soldiers had lights fixed to their guns. Then one of them told me to go to one of the soldiers by the house with a light on his gun. I went to that soldier, and he told me to go to another soldier. He asked me about the house's owner. I said it was owned by Abu Zakaria. I saw about fifty soldiers surrounding Abu Zakaria's house. He told me to go to the house and ask all of the men to come out. Abu Zakaria owns three houses, side by side. He asked me to go to the first one. I knocked at the door. They had their guns pointed at my back.”

Yusuf knocked at each of the three houses, and asked those inside to come out. Abu Zakaria, his wife, and his son Nizam all came out. Yusuf tried to leave, but was not allowed to do so. "Then I said to the soldier that he had told my mother he needed me for two minutes, and that they had to let me go. But the soldier told me to go to the three houses, open the windows, and turn on the lights." Yusuf entered the houses alone, and followed the soldier's commands. Only then did the IDF send dogs in to search the houses, and finally the soldiers themselves entered.

21. עליא, אחות במקצועה, אשתו של ראיד יוסף אחמד חגיאגי, העידה בפני HRW כיצד כוח צה"ל פלש לביתה בשעה 1:30 לפנות בוקר, תפס את בעלה, והכריחו ללכת לפני חיילי צה"ל ולנקוש בדלתות הבתים הסמוכים, במהלך פעולת צה"ל שחיפשה אחר אנשים למעצר¹³.

Alia said she was woken at 1:30 a.m. by the sound of a helicopter firing overhead. Then she heard knocking at the ground-floor door of her house, separated from the main living quarters by a short staircase and interior door.

“I'm a nurse, and so I thought wounded people were knocking at my door. My husband went to the interior door. The Israelis were there, shouting. They said they were IDF and to get back from the door, so he came back. Then they knocked down the door and came in. There were about seventeen of them. They broke down the main door and then they started knocking on the interior door. We opened that door and explained we had just woken up. They pulled my husband out with them and I

¹³ *Ibid*, p. 11.

remained with my daughter. They took my husband, and I kept looking out the windows.”

Like Yusuf, Hajjaj was made to approach and knock at the houses of "wanted" Palestinians:

“They told my husband to knock at the neighbor's house. The house was empty and my husband told them. They didn't believe him so they threw a teargas grenade into the house. It caught on fire. It was the house of Ahmad al-Rimawi's family, they live in Ramallah. After an hour and a quarter, they said they would take my husband away with them. He asked to return to get his clothes, because he was still in his pajamas and it was cold. They argued for a while, and then he came back. They came in with more than twenty soldiers. They were all over the house.”

After Hajjaj had changed his clothes, the soldiers took him and resumed their search.

“They took my husband to go knock on every door in the neighborhood. If they found men they would tie them, cover their eyes, and put them down on the ground. They did this until 6:00 or 7:00 a.m., when they brought him back.”

22. במהלך הפשיטה של צה"ל בבית רימא הוא הרס את ביתה של משפחת חנא נימר אחמד אל-ברגותי. כוח צה"ל חשד כי בן המשפחה, בילאל, חשוד ברצח רחבעם זאבי. לפני כן, כוח צה"ל אילץ בן משפחה אחר לחפש בקופסאות סגורות, הרביצו לו, והשאיר את המשפחה נצורה בבית לשעות ארוכות, כאשר כל העת כוח צה"ל עסק בהפיכת הבית לפוויציה צבאית. חנא אל-ברגותי ספרה ל- HRW על מעללי חיילי צה"ל בתוך בית המשפחה, בטרם הריסתו על ידי צה"ל¹⁴:

“Al-Barghouti told Human Rights Watch she was woken by the sound of helicopters and heavy shooting at 2:00 a.m. She woke her six children and immediately took them with her into an internal room without windows, and turned off all the lights. They stayed there, motionless, until she started preparing for morning prayer at 5:30 a.m. Then soldiers apparently detected movement, knocked at the door, and ordered everyone outside.

“They threatened us, saying that if anyone started shooting from inside the house, they would shoot us there. Then the soldiers entered the house and searched everything, alone. Then they took my oldest son to open closed packages for them. They ruined a lot of our clothes by treading on them. They were asking my sons

¹⁴ *Ibid*, p. 12.

questions, and if they didn't like the answers they would hit them.

“Then they ordered us all into the house. They ordered us into the staircase, we were sitting on the stairs, all together on three steps. Then the soldiers told me to go inside [the kitchen] and bring food for my five-year-old. I went with some soldiers to get some bread and yogurt. There were already sandbags at the house. They were constructing a position at the house. From 5:30 a.m. to 9:00 a.m. they slept all over the house. I had to step over the sleeping soldiers when I needed to go to the bathroom. At 9:30 a.m. they woke up and a new group of soldiers came, interrogators. We stayed in the staircase.

They started moving explosives and other military things into the house until about 1:00 p.m. A soldier asked me if I was the mother of Bilal. I told him yes. He told me “We will bring your son to you dead, wrapped in a pig's skin.”

The al-Barghouti family was finally ordered to leave the house at 2:00 p.m., wearing pajamas and carrying the children's schoolbooks. The IDF blew up the house two hours later.”

23. ארגון HRW הגיב לאופן פעולה זה של צה"ל, הכרוך בשימוש באנשים ובבתיים לצרכים צבאיים באומרו, בין השאר, כי¹⁵:

“By setting up a military position and quartering soldiers in the al-Barghouti house, the IDF rendered the house a legitimate military target. By preventing the al-Barghouti family from leaving the house, the IDF exposed the family, civilians, to the dangers of a potential attack by armed Palestinians on a legitimate military target.”

סלפית

24. בלילה של 14.12.2001 צה"ל פלש לעיירה סלפית, השוכנת בין רמאללה לשכם, ליד ההתנחלות אריאל. הפלישה אירעה בסביבות השעה 2:00 לפנות בוקר. במהלך פעולת צה"ל שם הוא השתמש באזרחים פלסטינים למטרותיו הצבאיות, לרבות שימוש בהם כ"מגן אנושי", למטרות חיפוש ובדיקת גופה. מעשים אלה ננקטו, בין השאר, עם משפחת אסלים. ריזק אסלים הוא איש המודיעין הכללי הפלסטיני. הוא ירה לעבר כוח צה"ל שכיתר את ביתו, ונהרג מאש כוח צה"ל, מייד לאחר מכן. אמאל, אחות בת 32, אשת אחיו של ריזק אסלים, ספרה ל- HRW כיצד אילץ הצבא אותה לבדוק בתים בשכונה, את אחיו של ריזק אסלים לבדוק את גופתו כשהצבא מצלם את הגופה, כיצד השתמש הצבא

¹⁵ *Ibid*, p. 13.

בבעלה ובשני אחיו כ"מגן אנושי" בפני ירי, בנוסף לאיומיו החוזרים ונשנים של הצבא
כלפיה וכלפי בני משפחתה, לרבות ילדיה הקטנים¹⁶:

Amal, a thirty-year-old nurse living two houses away, had taken shelter from the shooting with her children and husband in the back room of their house. After the initial shooting subsided, her husband Mustafa opened the back door to look out. In the hours that followed, Amal and her family members were threatened, ill-treated, told they were hostages, forced to search buildings, fired on by armed Palestinians, and used by IDF soldiers to protect themselves from Palestinian fire. Amal told Human Rights Watch:

"When he opened the door he could hear someone shouting 'Leave the house! It's a curfew! Leave the house, all of you! You all must leave the house.' The children were scared. I went out with them and my husband's brother Hassan. We stood at the left-hand side of the yard. We were all scared."

The soldiers ordered Amal's husband to come to them.

"The soldiers shouted at me to follow my husband. So we all did. When my husband reached the soldiers they grabbed him by the neck and pulled him to the ground. They started asking him questions: 'Is it only you in the house? You and your wife and children? Where are your other brothers?' They asked us all our names, including Hassan, and took his identity card. Then they beat my husband with their fists on his chest and back, two of them, on and off for fifteen minutes, asking him questions about Rizq and the other brothers. They ordered me and my children to lie on the grass."

"They shouted at the kids: 'Do not move or we'll shoot you!' They pointed a gun at my son and threatened my husband: 'We will take your wife and children hostage and we will kill them if you do not do what we tell you.' The one who spoke Arabic said this. My husband asked 'Why are you keeping them as hostages? What did we do?' Then they asked him, 'Who shot at us?' My husband said, 'I was at home, you took me from my house. I do not know. What do you want?' They said, 'We want you to go to the six houses and ask everyone in them to come out with their weapons.'"

The soldiers told Amal's husband to go to each house and call everyone by name, but not to knock at the door or enter the buildings.

¹⁶ *Ibid*, p. 13 – 15.

“First he went to Issam's house, and did as they asked. Issam said, ‘I can't come out because I have your brother Ja`afar here, and he's injured.’ Then of course my husband entered the house to help his brother. The soldiers called out, ‘Mustafa, Mustafa! Come here or you'll lose your family!’ When Mustafa saw Ja`afar and his injuries he fell on him and started to cry. I did not see this, but when the soldiers called him and he came back to them it was very clear he had been crying. The soldiers asked, ‘Where are your brothers? Why haven't they come out?’ and he said, ‘You have injured my brother, what have you done?’ They said, ‘Go back and get them and bring them out or we'll blow all the houses up.’

Mustafa went to the other houses, called out the family members, and, after negotiations with the soldiers, carried out the injured: Ja`afar, Dallal, and Fathi. Amal and an IDF military doctor treated the three wounded until a military ambulance arrived. Soldiers told Amal to fetch her sister-in-law's identity card from Rizq's house. Amal refused twice, but eventually went to fetch the card. Her request for another woman to accompany her was refused. She was given a flashlight, but told to use it only while in the house. She entered the house, found the identity card, and left in darkness. She gave the card to the soldiers, but was not permitted to leave. At approximately 4:45 a.m., the electricity came back on and the soldiers ordered Amal to enter all the houses, turn on the lights, and open the windows. She refused. The soldiers eventually agreed to let her mother-in-law accompany her.

Amal went first to Ja`afar's house. Then she went to Issam's house to do the same, followed by soldiers at a distance. "Issam's house has three floors," she told Human Rights Watch. "I stepped down the stairs to go to the bottom floor. I put a hand on the cinderblock to steady myself, and found there was blood all around. I said to the old woman ‘There is blood here.’"

Amal, thinking the blood was that of her injured brother-in-law Ja`afar, went and opened up the first floor. The soldiers then instructed her to go to the second floor.

“I went up four or five steps, stepping up to the second floor. Then I stumbled on Rizq's body. The second floor was still under construction. There was no light. At first I did not know it was Rizq, I was not sure who it was. The old woman was at the bottom of the stairs. I said to her ‘It's Rizq, they've killed Rizq!’ She said ‘How do you know it's him?’ I said ‘From his pajamas.’”

After checking his pulse, Amal saw Rizq was dead and began to shout and cry. After the soldiers realized that Rizq was dead they let Amal stop searching and rejoin the others. Her brother-in-law

Issam, accompanied by two or three soldiers, was then made to approach Rizq's corpse, check the body, and confirm that his brother was dead. Issam held the body and turned it right and left while the soldiers photographed it and removed Rizq's gun, bullets, identity card, and other items.

By now it was 6:00 a.m. The women and children were told to return to Amal's house while the men stayed with the soldiers in the field. Just after Amal and the others reached her house gunfire broke out. According to Amal,

Palestinian gunmen started shooting at the Israelis. We were in the house and the men were outside. So the soldiers put Mustafa, Hassan, and Issam in front of them to use as shields. The soldiers stepped back, and the brothers were left at the front to protect them from the bullets. I opened the door to see what was going on and the soldiers shot a bullet at the doorframe from outside. The Palestinians fired on the Israelis for about ten minutes. My husband was shouting at the gunmen. 'Isn't it enough what has happened to us? Do you want us to be killed too?'

25. ארגון HRW הדגיש כי לא היתה שום הצדקה להתנהגות הצבא המתוארת לעיל, גם לא ירי התנגדות פלסטינית מול צבא שפלש לסלפית¹⁷:

Professional soldiers engaged in military operations are trained to protect themselves, and are aware that they become legitimate targets during situations of armed conflict. By failing to protect civilians in their control and by seeking protection behind them, the IDF soldiers committed a serious violation of IHL. By firing on IDF soldiers in close proximity to civilians, the Palestinian gunmen recklessly endangered Mustafa, Hassan, and Issam by exposing them to their own fire, and to Israeli return fire. These acts, however, do not excuse the soldiers' actions.

26. מחמוד עלי אחמד מאראיטה אולץ, באיומי רובה, להיכנס לבית ולבדוק אם יש שם מישהו. זאת, לאחר שהוא עצמו היה עד לאילוף אדם נוסף, מנסור עבד אל-רחים מאראיטה, בן ששים, לחפש באותו בית אם יש מישהו. מחמוד סיפר ל- HRW כי¹⁸:

Mahmud `Ali Ahmad Maraita was woken by gunfire at 2:30 a.m. Looking from his window, he saw Israeli soldiers with a tank, bulldozer, and three APCs approach his house twenty minutes later.

¹⁷ *Ibid*, p. 15.

¹⁸ *Ibid*, p. 15.

"They took an old neighbor of almost sixty, Mansur `Abd al-Rahim Maraita, to Fayeze's house," Mahmud Maraita told Human Rights Watch. "They told him to knock on the door. He knocked, but no one was home. They shot out the window of the kitchen and threw a burning grenade into the kitchen. After they knew there was no one home they started demolishing the fence. Then the soldiers told Mansur to come to my house, and told me to get out."

Mahmud Maraita was then taken at gunpoint to the same house. The soldiers asked him about the house's owner, Fayeze `Abd al Dayan, a member of the Preventive Security Forces and acknowledged Fatah member. One soldier told him to go inside:

"He pointed a gun at me and told me to go inside. I told him there was no one, but he pointed the gun at me so I went inside. I went inside and came out. He asked me if anyone was inside, and I said no. After half an hour they went inside the house, searched it, and vandalized the house. We sat on the street until 6:15 a.m. when they went away. The soldiers did not tell me what they wanted Fayeze for."

27. רימא חסן ילדה את ילדה ששה ימים לפני פלישת צה"ל. היא ספרה ל- HRW, בין השאר, כיצד חיילי צה"ל הכריחו את בעלה לחפש את אחיו, ואיימו לרצוח את בעלה אם היא לא תענה על שאלותיהם, זאת בנוסף לאיום לשלח את כלבי צה"ל בבעלה¹⁹:

Rima Kamal Hassan lived downstairs from her brother-in-law Mahmud, a "wanted" Palestinian. IDF soldiers used a nearby civilian to knock at Hassan's house.

"We just woke up and then the son of the neighbors knocked on our door. He told us that the soldiers wanted the men to come out of the house. First my husband went out. The women stayed inside. Mahmud was not at home. Amjad, the son of the neighbors, came back and asked us to go out. I had given birth only six days before. I knocked at my sister-in-law's and we both went down together. We sat in front of the house, thinking they would only go inside to search it. I had left my newborn baby inside. Then they called us by megaphone in Arabic, saying that whoever stayed in the house would die."

Hassan ran inside, took her children and warm clothes, and returned outside. First the soldiers questioned Hassan's husband. "My husband was handcuffed by his legs and arms, and they covered his eyes," Hassan told Human Rights Watch. "First they

¹⁹ *Ibid*, p. 15 – 16.

asked who his wife was, then they asked `Abir [Hassan's sister-in-law] about her husband. While they were asking us, they had pointed their guns at my husband and my brother, threatening to shoot them."

Once the soldiers established that Mahmud was not amongst Hassan's family, they coerced Hassan's husband to search for Mahmud: "They also threw teargas inside the house and forced my husband to go inside and look for Mahmud. They kept thinking he was inside." During the course of the evening the soldiers also beat Hassan's husband and threatened to set their dogs onto him. He was released at 8:00 a.m. The soldiers demolished the house shortly afterwards.

28. ספייה עבד אלכרים, אלמנה בת 62, אולצה על ידי חיילי צה"ל, שביקשו לעצור את בנה, לחפש אחריו, באותו בית שוב ושוב, כאשר נכדיה נמצאים מחוץ לבית בקור העז. גבי ספייה עבד אל-כרים סיפרה ל- HRW כ²⁰:

Safieh Muhammad `Abd al-Karim, a sixty-five-year-old widow, was at home that night with six children and her grandchildren. Her son, Bilal, was the district general-secretary of Fatah. Bilal escaped to a nearby house soon after the IDF entered Salfit, but was wounded in the raid. IDF soldiers came to `Abd al-Karim's house shortly afterwards. They brought one of `Abd al-Karim's neighbors with them to knock at her door. "[O]ne of the neighbors came and told us that the soldiers wanted us to come out one by one. I was the first to go out. The soldiers started yelling in Arabic `Come here! Come here!'" After the family left the house, the IDF forced `Abd al-Karim to search for her son.

"One of the soldiers was a doctor, who spoke Arabic just like us. He asked `Where are the men?' I said there were no men. He said, `Are you only women?' I said yes. He said, `But Bilal, I fired at him. Go and bring him to me so I can treat his wound.' We sat out in the street for about an hour. It was very cold. The children were shivering. I asked the captain, `Please, the children are very cold. They will die from the cold.' The captain kept telling me: `Go into the house and get Bilal and the men.' I kept going inside and coming out and telling him there were no men. He kept sending me back like this, four times. It was dark and I couldn't see well. The children were very cold and were trying to shelter in my arms."

After an hour `Abd al-Karim's family was allowed to go to a neighbor's house. At 6:00 a.m. the soldiers gave up waiting for Bilal and Yusuf. "They told me, `Bring Bilal or we will demolish

²⁰ *Ibid*, p. 20.

the house.' I told them they were not there. Then they brought the bulldozer and demolished the house. We were inside [the neighbor's house] and didn't see, but we heard the sound, the walls were shaking. We asked if we could take our gold and jewelry out of the house, but they put the gun to my chest and told me to leave. I was not even wearing shoes when I left."

טולכרם

29. ביום 21.1.2002 צה"ל פלש אל טולכרם, בסביבות השעה 3:00 לפנות בוקר. כוח של חיילי צה"ל פלש לביתו של מר עלי תאוופיק אל-שוראתי, בהעדרו. חיילי צה"ל השאירו את בני המשפחה בתוך הבית, בקומת הקרקע, והפכו את הבית למוצב צבאי. בעת שעזבו את הבית, החיילים לא טרחו להודיע לאם ובניה, שנשארו מפוחדים בקומת הקרקע. מר עלי תאוופיק אל-שוראתי סיפר ל- HRW כי²¹:

"I work in Tulkarem city. My house is in the Iqtaba area. I had duty in the city that night. At 3:00 a.m., three Israeli soldiers came and told my wife they were going to search the house. The soldiers locked my family in the ground floor, and searched the other three. My house has four floors in all. They broke down the doors, searched the three floors, and then they left.

At 5:00 a.m. they returned with two tanks and a jeep. My wife called me on the mobile phone and told me what was going on. She said that the soldiers had come with machine guns and put them in the windows of the house. They had sandbagged the windows, and then locked my wife and five children in the ground floor apartment. They said, 'O.K, now you cannot come in or out,' and stayed twenty-four hours. I have five children, aged from four to eighteen years old.

So the next day they left quietly, they didn't say anything and my wife and kids were still shut inside. Because I am an officer I had found out that the Israelis had left the area, and I tried to contact my wife and neighbors. I called my neighbors and they said, 'Yes, they've left, but your wife doesn't know.' So when I was sure I drove home. I arrived at 7:00 a.m. on October 22. I came, unlocked the door, and found my wife and children all collapsed from fear. They were scared because they thought the IDF was still there. I calmed them down. My four-year-old daughter needed medication; she had been under medical treatment. When I released them I went upstairs. Everything was broken, including the furniture. In the bedroom the furniture had been moved around and it had been sandbagged as well. All the clothes had been taken out of their cupboards and bags had been

²¹ *Ibid*, p. 17.

opened. The drawers had all pulled out of place. All our photos were on the ground.”

Ali al-Shurati said that in addition to the trauma to his wife and children, his house had been pillaged: the soldiers had stolen cash worth approximately \$U.S. 10,000 from his bedroom cupboard

30. דו"ח HRW מציין עוד את המקרה של בסאם אלהינדי, אשר חיילי צה"ל אילצו אותו ללכת לפנייהם ולחפש את בנו בכמה בניינים בטולכרם²². ואת המקרה של פואד סאדק אל-אהלי ובנו, הכולל תיאור לשימוש באזרח למטרות חיפוש של צה"ל, ואת השפלת מר אל-אהלי ובנו כדי להשיג מידע אודות הבן השני²³.

ארטאס

31. ביום 29.1.2002 צה"ל פלש לכפר ארטאס שליד בית לחם. הפלישה אירעה בין השעות 1:00 ו 2:00 לפנות בוקר. כוח חיילים אילץ סבתא ונכדה ללכת לפנייהם לבית אדם שצה"ל ביקש לעצרו. כוח צה"ל עשה זאת כאשר מחוץ לבתים נשמעו קולות של יריות, תוך סיכון חייהם של הסבתא ונכדתה²⁴. כמו כן, כוח צה"ל ירה באחמד אליאס עייש ואיים לירות באחיו חאמד, לאחר שהכוח לקח אותם כבני ערובה, במטרה שיאמרו היכן אחיהם נמצא. HRW תיעד כי²⁵:

The soldiers took them to an unfinished building some twenty meters from their house, sat them apart, and made them strip to their underwear in the rain. Aysh was told to return to the house, go to both floors, and bring out all the young men. Aysh replied that the only person on the first floor was his deaf, elderly mother. He went and knocked repeatedly at the first-floor door, with an officer and three soldiers standing some distance behind him. After five minutes, the officer told him to come back quickly. Aysh walked back towards the officer, who said:

“You have two minutes, and this will be the last time for you. We want a person called Omar, and this is the car he rides in every day. We want you to go and bring him to us.” He spoke good Arabic, a bit like the Lebanese dialect. He pointed to the car standing beside the house. “This is his car and he lives here.” I said, “I don’t know. This might not be his car, and he does not live here. He is at a different place every day.” The officer replied, “If you don’t bring him out, something bad will happen.”

²² *Ibid*, p. 17 – 18.

²³ *Ibid*, p, 18 – 19.

²⁴ *Ibid*, p. 20.

²⁵ *Ibid*, p. 20 – 21.

So I went back to the house and knocked *hard*, banging until my mother opened. I told the soldiers 'Look, this is the old lady that I told you about.' There were three soldiers about two meters behind me. My mother asked what was going on, and I said, 'These soldiers want Omar. Is he here?' She said 'I don't know.' He used to sleep at his in-laws. That apartment has many rooms and each room is for a different person. Omar lived in the end room. So I took my mother out of the house and left the door open so the soldiers could search it. The last word I heard from the soldiers was 'You are a liar.' Then they opened fire on me."

'Aysh was shot once in the thigh. He lay where he fell, without assistance, until after the IDF withdrew. Soldiers prevented attempts by 'Aysh's wife and his neighbor to come to his aid.

'Aysh's brother Hamdi was ordered to return to the house and fetch Omar, "or we will shoot you as we did your brother." Hamdi knocked at the door. According to Omar's wife, who was standing on the other side of the door, Hamdi said, "[t]he officer told me, 'Go to your brother's house and knock at the door. If he does not come out, we will shoot you as we did your brother Ahmad.'" Omar left the house in his slippers, holding up his identity card. The soldiers made Omar take off his shirt and jacket and took him with them as they withdrew to a position near the village mosque, some five hundred meters away.

32. HRW הדגיש לגבי התנהגות כוח צה"ל כלפי אחמד וחאמד כי מדובר בלקיחת בני ערובה, דבר האסור באופן מוחלט לפי נורמות המשפט הבינלאומי ההומאניטארי²⁶:

Human Rights Watch considers the seizure and deliberate injury of Ahmad al-Yas Khalil 'Aysh, as well as the seizure of Hamdi al-Yas Khalil 'Aysh, to constitute hostage-taking, an act absolutely prohibited under IHL. Ahmad 'Aysh and Hamdi 'Aysh were held under explicit threat, and made to perform the orders of their captors in order to influence the actions of a third party. Ahmad 'Aysh was shot, in a further breach of IHL, in order to underscore that threat.

33. בסביבות השעה 2:45 לפנות בוקר, הגיע כוח צה"ל לביתו של סלמאן דאווד סלמאן אבראהים. הכוח חיפש אחר אחיו של סלמאן, שכבר עזב את הכפר. סלמאן תיאר ל-HRW את התעללות חיילי צה"ל בו ובאחיו השני במטרה להשיג מידע אודות האח שהצבא ביקש לעצור²⁷:

²⁶ *Ibid*, p. 21.

²⁷ *Ibid*, p. 21 – 22.

One of the soldiers, maybe an officer, said, 'I want Ahmad.' I said, 'He is working, he is not in the house.' The officer said, 'He is home. Bring him out. Bring him out or we will shoot your brother.' 'No, he is not here. Why do you want to shoot my brother?' 'Go to the house and bring Ahmad back with you.' 'I can not bring him back with me, he is not there.' After that the officer shot two bullets into the wall next to me. He threatened to shoot me. He gave me his mobile and asked me to speak with the intelligence service. The intelligence officer said, 'You have five minutes to bring Ahmad or we will blow up the whole house.' I said 'O.K., blow it up.' 'You will live in a tent,' he said. 'Do what you want,' I replied. He said, 'I want your brother Ahmad.' I answered, 'Whether you want him or not, he is not there.'

The officer had an M16. He pointed it down to Mahmud, who was lying face down on the road with his face in the water. While the officer was talking to me they would hit Mahmud. A soldier put his knee on Mahmud's chest and beat Mahmud's chest with his fists. They turned him over while I was talking to them. They hit him mostly, they hit me less because they wanted me to go down to the house. The officer wore an iron helmet, he hit me with it when he realized I would not go. Then the officer came and said, 'I will throw this grenade at your house.' My mother and sister were in there. I went and said, 'I need to tell the people inside so they will know.' The officer told me to bring them out. 'Ahmad is in the house,' he said. 'We will destroy the house while Ahmad's there so he will die.'

ממצאי ארגון בצלם

34. ארגון זכויות האדם בצלם, העוסק בתיעוד הפרות זכויות האדם בשטחים שנכבשו בשנת 1967, תיעוד, בין השאר, שימוש באוכלוסיה אזרחית למטרות צבאיות על ידי צה"ל. להלן כמה מהממצאים של בצלם:

35. ביום 7.4.2002, בסביבות השעה 11:00, נכנס כוח של ששה חיילי צה"ל לביתו של מר נביל נדים נור אל-דין השוכן בעיר העתיקה בשכם. החיילים ביצעו חיפוש בבית. לאחר החיפוש, החיילים ביקשו ממר נור אל-דין לפנות חפצים מהכביש שמחוץ הבית. מר נור אל-דין סירב. מחוץ לבית התנהלו חילופי אש. מר נור אל-דין אמר לחיילים 'גם אם תירו בי לא אצא החוצה לרחוב'. בתגובה, אחד החיילים כיוון את רובהו לברך של מר נור אל-דין וירה בו. לאחר מכן, החיילים ביקשו מבנו של מר נור אל-דין, אחמד, לפנות את החפצים מהדרך מחוץ לבית. אחמד יצא מהבית יחד עם החיילים, אך הצליח לברוח.

רצ"ב Daily Update של בצלם, האגודה לזכויות האזרח, המוקד להגנת הפרט, ורופאים לזכויות אדם (להלן: ארגוני זכויות אדם) מיום 10.4.2002 כנספח לעתירה שסימנו ע/5.

36. ביום 8.4.2002, בסביבות השעה 13:00, נכנס כוח של צה"ל למסגד אל-באק בעיר העתיקה בשכם. המסגד הכיל מרפאת חירום שנוסדה בעקבות פלישת צה"ל לעיר שכם. עדויות שאסף ארגון זכויות האדם בצלם, וביניהן עדות רופא שהיה במקום, מעידות כי הכוח שנכנס למסגד הוביל לפניו אזרחים פלסטינים, כאשר חיילי צה"ל מניחים את רוביהם על כתפי אותם אזרחים.

רצ"ב press release של ארגון בצלם מיום 8.4.2002 כנספח לעתירה שסימנו ע/6.

37. ביום 10.4.2002 צה"ל הפגיו בית ממול לביתו של א.א. באזור חברון. א.א. הוא בן 40. לאחר ההפגזה, חיילים נכנסו לביתו של א.א. והתמקמו על הגג והחלו יורים לכיוון הבית שממול. כתוצאה מהירי הכבד, אש נדלקה באותו בית. החיילים הורו לאיש פלסטיני להיכנס לבית, לכבות את האש, ולהזיז גופה חרוכה שהיתה בתוכו. החיילים שהיו על גג ביתו של א.א. הורו לו ולבן דודו, בן ה-32, לשאת את הגופה החרוכה למרחק של כמאה מטר. החיילים חזרו לביתו של א.א. אחר הצהריים. הם חיפשו בבית, וכלאו את בני המשפחה באחד החדרים. החיילים הורו לא.א. לצאת לרחוב אתם. אחד החיילים כיוון את נשקו לגבו של א.א. האחרון אולץ על ידי החיילים ללכת לפנייהם ולשמש כ"מגן אנושי". החיילים הורו לא.א. לנקוש בדלתות בתים, ולהורות לאנשים לצאת החוצה.

רצ"ב Daily Update של ארגוני זכויות אדם מיום 11.4.2002 כנספח לעתירה שסימנו ע/7.

38. בלילה שבין 14.4.2002 ו 15.4.2002, בסביבות השעה 1:30 בבוקר, הגיעו חיילים לביתו של ראש מועצת דייר אל-גוסון, מר ג'ימל אבו עלי, במכוניות פלסטיניות. עם החיילים היה איש פלסטיני שאולץ על ידיהם ללוות אותם ולהובילם לביתו של מר אבו עלי. החיילים הורו למר אבו עלי לקחת אותם לבתי נהגי מוניות, שיש בבעלותם מיניבוסים. הוא סירב, החיילים איימו עליו ואילצו אותו ללוותם. מר אבו עלי ראה את החיילים דופקים על דלתות בתים, ומבקשים את מפתחות המיניבוסים. לאחר מכן, החיילים נסעו משם במיניבוסים, והשאירו את מר אבו עלי מרוחק כ-700 מטר מביתו, כאשר באותו מקום ובאותה עת צה"ל כפה עוצר.

רצ"ב Daily Update של ארגוני זכויות אדם מיום 15.4.2002 כנספח שסימנו ע/8.

39. ביום 15.4.2002, בסביבות השעה 6:00 בבוקר, חיילי צה"ל החלו יורים על בניין מגורים בעיירה אל-דוהא שבאזור בית לחם. הירי נמשך כשעתיים. ראנא קראגיה, בת 24, תושבת הבניין, נורתה למוות, ותינוקה בן שמונה החודשים נפצע. בשעה 8:00 בבוקר, החיילים הורו לתושבי הבניין לעזוב את הבניין. החיילים עצרו 10 אנשים, וכלאו את שאר תושבי הבניין, למשך יום שלם, במחסן כחמישים מטר מהבניין. החיילים המשיכו לירות לכיוון

הבניין במשך שעות ארוכות, כנראה חשבו כי ישנם בתוכו אנשים חמושים. בשעה 22:00 החיילים חיפשו את הבניין כאשר הם מאלצים שניים מתושביו לשמש כ"מגן אנושי".

רצ"ב Daily Update של ארגוני זכויות אדם מיום 17.4.2002 כנספח לעתירה שסימנו ע/9.

40. ביום 16.4.2002, בסביבות השעה 9:45 בבוקר, כוח של 15 חיילים נכנס לביתו של מר עפיף סרחאן במחנה הפליטים ג'נין. הבניין מאכלס עשרות אנשים, ורבים אחרים תפסו בו מחסה. החיילים הורו לאנשים בבניין לשכב על הרצפה. החיילים אילצו אחד מתושבי הבניין, מר חוסיין סרחן, ללוות אותם בזמן שהם עורכים חיפושים בבניין. מר סרחאן סיפר לתחקירני בצלם כי 10 חיילים הובילו אותו לקומה האחרונה בבניין, ואילצו אותו לערוך חיפושים בארונות וברהיטים.

רצ"ב Daily Update של ארגוני זכויות אדם מיום 16.4.2002 כנספח לעתירה שסימנו ע/10.

41. ביום 7.4.2002, חיילי צה"ל נכנסו לביתו של ס. בבית לחם ועצרו אותו. ס. לוקה בפיגור שכלי. החיילים קשרו את ידיו ולקחו אותו איתם. ניסיונותיה של אשתו להסביר להם את מחלתו של בעלה, ושהוא צריך לקחת תרופות מסוימות אחרת מצבו יתדרדר לא צלחו. היא גם הסבירה להם כי בשל מחלתו של בעלה, הוא לא יעמוד בפני חקירה של צבא. לאחר 48 שעות, ס. הוחזר למשפחתו במצב מעורער. הוא עבר חקירה שכללה איומים, ולא סופקו לו התרופות שהוא צריך. ביום 16.4.2002, בשעה 11:00 בבוקר, ס. שוב נלקח לחקירה, והוחזר למחרת. החיילים הורו לו לקחת את תרופותיו, ושהם יחזרו לקחתו למחרת. ס. מקורב לאחד האנשים הנצורים בכנסיית המולד. חוקריו ניסו להשתמש בו כדי להקריא מכתב שכתבו החיילים במגפון מחוץ לכנסיית המולד. ביום 18.4.2002 ס. נלקח פעם נוספת על ידי חיילים לחקירה.

רצ"ב Daily Update של ארגוני זכויות אדם מיום 19.4.2002 כנספח לעתירה שסימנו ע/11.

42. ביום 14.8.2001 בבוקר, נכנס כוח של חיילי צה"ל לביתו של מר סופיאן עלי ג'ואריש שבבית ג'אלא. מר ג'ואריש העיד בפני תחקירן בצלם כיצד הכריחו אותו חיילי צה"ל לעמוד על מרפסת בית אחיו הנמא קומה מעל ביתו, מול ירי של חמושים פלסטינים, בזמן שהחיילים הפכו את הבית לפוזיציה צבאית:

"הבית ממוקם בקומה השנייה. הם הוציאו אותי מחוץ לבית למרפסת של הבית לכיוון בית ג'אלא והם התחילו לכסות את החלונות בשמיכות ובמזרונים שהיו בתוך הבית הם הניחו את השמיכות על כל חלונות הבית. אני כל הזמן נשארתי במרפסת ושני חיילים היו מאחורי, ואז בסביבות השעה 10:45 התחיל ירי פלסטיני לכיוון הבית. חלק מהכדורים שירו פלסטינים פגע בקירות הבית מעל המרפסת שבה ישבתי ושני החיילים היו

מאחורי. אחד החיילים התחבא מאחורי ואמר לי שהכדורים יפגעו בי ולא בו. עניתי לו שאתה פחדן כי הוא נושא נשק ומתחבא מאחורי אדם לא חמוש. הוא דחף אותי לכיוון המדרגות בעצבים. החייל השני הסתתר במדרגות אבל שני החיילים אסרו עלי לרדת והשאירו אותי עומד במדרגות מלמעלה והם עמדו מאחורי. אני עמדתי בפתח הדלת למרפסת."

רצ"ב עדותו של מר ג'ואריש מיום 4.9.2001 שנגבתה על ידי תחקירן ארגון בצלם כנספח לעתירה שסימנו ע/12.

דו"ח ארגון Amnesty International

43. דו"ח Amnesty International מיום 12.4.2002 "The Heavy Price of Israeli Incursions", מציין את שימוש צה"ל בפלסטינים כ"מגן אנושי", בעת פעילותו הצבאית בסוף פברואר ותחילת מרץ. הדו"ח מצטט את מגידי שחאדה, שאולץ לשמש כ"מגן אנושי" לחיילי צה"ל²⁸:

"The IDF came to the house at 4am on Thursday [7 March] and collected the family and put us in one room. I have seven children aged between one and seven. They asked what I had on the roof; I said 'Pigeons'. The soldiers came on to the roof, and my neighbour heard them talking and shot and wounded a soldier. The soldiers started shooting and left the roof. One soldier wanted to kill me but the officer told him not to. Then they used me as a shield to go back on the roof and they placed explosives in the pigeon house and destroyed it. The pigeons were killed and the water tank exploded and water came pouring down. The soldiers started shooting in all directions... They made another entrance into my home and told me to go out and then to open the door of the neighbouring home. I couldn't open it so they broke it down. They used me as a shield to open doors to other houses and eventually let me go back home at 8am."

44. כמו כן, הדו"ח מציין את השימוש שעשו חיילי צה"ל בתושבי מבנה במחנה הפליטים באלאטא בין יום 28.2.2002 ליום 4.3.2002. חיילי צה"ל כבשו בית זה, כלאו 40 מיושבי בחדר אחד, ואילצו, לפי הטענה, כמה גברים מהם לעמוד מול חלונות הקומה האחרונה שהיתה מטרה לירי מצד ההתנגדות הפלסטינית במחנה הפליטים²⁹:

"In a house occupied by Israeli soldiers in Balata camp between 28 February and 4 March, the IDF confined about 40 of the residents to one room and then allegedly told some of the men to stand at windows in the top floor flat, which was frequently being shot at by armed Palestinians"

רצ"ב דו"ח Amnesty International מיום 12.4.2002 "The Heavy Price of Israeli Incursion" כנספח לעתירה שסימנו ע/13.

²⁸ Amnesty International **The Heavy Price of Israeli Incursions** 12.4.2002, p. 11.

²⁹ *Ibid*, p. 11 – 12.

45. כך גם במסקנותיו הראשוניות של צוות החקירה של Amnesty International לגבי מה שקרה במחנה הפליטים ג'נין. שם מצויין כי צה"ל, בין השאר, השתמש באנשים ממחנה הפליטים כ"מגן אנושי". לפי ארגון זכויות האדם הבינלאומי, צה"ל השתמש: "Excessive use of lethal force and using civilians as "human shields"."

רצ"ב מסקנותיו הראשוניות של Amnesty International שהוצגו ביום 22.4.2002 כנספח לעתירה שסימנו ע/14.

46. ביום 12.4.2002 הצלב האדום גינה את השימוש בעובדי הסהר האדום כ"מגן אנושי", בנוסף לגינוי השפלות אחרות מצד צה"ל:

The use of Palestine Red Crescent medical staff as human shields and the humiliations imposed on them by the Israeli military were also strongly condemned.

רצ"ב הצהרת הצלב האדום מיום 12.4.2002 כנספח לעתירה שסימנו ע/15.

פניות לרשויות

47. ביום 18.4.2002 פנה הח"מ אל פרקליטות המדינה ואל היועץ המשפטי של אזור יהודה ושומרון בצבא, בבקשה כי ייפסק לאלתר השימוש באזרחים פלסטינים כמגן אנושי. עד לכתבת שורות אלה, טרם קיבל הח"מ תשובה כלשהי לפנייה זו.

רצ"ב הפנייה לפרקליטות המדינה וליועמ"ש איו"ש מיום 18.4.2002 כנספח לעתירה שסימנו ע/16.

48. ביום 5.9.2001 פנה ארגון בצלם לצבא בעניין השימוש באוכלוסיה אזרחית פלסטינית כ"מגן אנושי". תגובת הצבא היתה כי צה"ל תפס בתים במסגרת פעולתו בבית ג'אלא, הגן על תושבי בתים אלו, ווידא לאחר מכן כי שלומם טוב.

רצ"ב פניית בצלם לצבא מיום 5.9.2001 כנספח לעתירה שסימנו ע/17.

רצ"ב תשובת הצבא לפניית ארגון בצלם מיום 7.10.2001 כנספח לעתירה שסימנו ע/18.

49. הנה כי כן, מקורות רבים, ובהם ארגוני זכויות אדם מובילים, תיעדו את השימוש האינסטרומנטלי להחריד שעושה צה"ל באוכלוסייה אזרחית למען מטרות מבצעיות. מדיניות זו אינה חוקית בעליל, וחובה לבטלה לאלתר. מדובר במדיניות המסכנת את חייהם של אזרחים, פוגעת בכבודם, והיא נוגדת את כללי המוסר האנושי, וממילא מהווה

הפרה חמורה (Grave Breach) לכללי המשפט הבינלאומי ההומאניטרי. מדיניות זו עדיין נמשכת יחד עם פעולות צה"ל בשטחים הכבושים.

החלק המשפטי

50. העותרים יטענו כי השימוש שעושים המשיבים באזרחים פלסטינים לצרכים צבאיים, לרבות השימוש בהם כ"מגן אנושי" ו/או לקיחת מי מהם כבני ערובה הינו מנוגד למשפט המקומי ולמשפט הבינלאומי ההומאניטארי. מעשים אלו מהווים הפרות חמורות (Grave Breaches) לאמנת ג'ניבה הרביעית, ולכן מהווים הם פשעי מלחמה.

משפט מקומי

51. בבג"ץ 393/82 ג'מעית אסכאן אלמעלמין אלתעאוניה אלמחדודה אלמסאוליה נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה ושומרון³⁰ קבע בית המשפט הנכבד את סמכותו לבקר את פעולות הצבא בשטחים הכבושים על פי הדין המקומי, הוא המשפט המינהלי, בהיות "המפקד הצבאי ועושי דברו הם עובדי ציבור, הממלאים תפקיד ציבורי על פי דין". לפיכך, קבע בית המשפט הנכבד באותו עניין "כי כל חייל ישראלי נושא עמו בתרמילו את כללי המשפט הבינלאומי הפומבי המנהגי, שעניינם דיני המלחמה ואת כללי היסוד של המשפט המינהלי הישראלי."³¹

52. העותרים יטענו כי מדיניות המשיבים לעשות שימוש באוכלוסייה אזרחית כ"מגן אנושי" ו/או לכל שימוש צבאי אחר מהווה הפרה חמורה לזכות לחיים, לכבוד, ולחירות. סעיף 2 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו קובע כי:

i. "אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם."

53. סעיף 4 לחוק היסוד קובע את החובה לכבד את הזכויות לחיים, לגוף, ולכבוד: "כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו, ועל כבודו"

54. סעיף 5 לחוק היסוד קובע את הזכות הבסיסית לחירות: "אין נוטלים ואין מגבילים את חירותו של אדם במאסר, במעצר, בהסגרה או בכל דרך אחרת."

55. סעיף 11 לחוק היסוד קובע את כפיפות רשויות השלטון לאמור בחוק היסוד: "כל רשות מרשויות השלטון חייבת לכבד את הזכויות שלפי חוק יסוד זה"

³⁰ פ"ד לז (4) 785, 809.

³¹ שם, עמ' 810.

56. הנשיא ברק התייחס למושגיות של כבוד האדם בספרו על פרשנות חוקתית בכותבו³²:

"בחינה עצמאית של המושג "כבוד האדם" מובילה אותנו לכך, כי ניתן לומר כי כבוד האדם משמעו מערכת נורמטיבית של עקרונות, חירויות, וערכים אשר במרכזם עומדת ההכרה כי האדם הוא יצור חופשי, המפתח את גופו ורוחו על פי רצונו. במרכזו של כבוד האדם מונחים קדושת חיי האדם וחירותו. ביסוד כבוד האדם עומדת האוטונומיה של הרצון האישי, וחופש הבחירה וחופש הפעולה של האדם. ביסוד כבוד האדם מונחת ההכרה באנושיות של האדם, ובערכו כאדם, בלא כל קשר למידת התועלת הצומחת ממנו לאחרים. כבוד האדם מניח אדם בן חורין, המהווה מטרה בפני עצמה, ולא אמצעי להשגת מטרותיו של הכלל או של פרטים אחרים. כבוד האדם מבוסס על התפיסה כי כל בני האדם שווים, וכי הם מהווים מטרה בפני עצמה ולא אמצעי להגשמת מטרות של הכלל או של פרט אחר. כבוד האדם מניח סובלנות, הערכה, הכרה בייחודו של כל פרט, ומהחופש של כל אדם לפתח את אישיותו ולקבל הכרעות באשר לגורלו."

57. בית המשפט הנכבד הדגיש לא אחת את חוקתיותן של הזכויות לחיים, כבוד וחירות, ואת חשיבותו של חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו המעגן את אותן זכויות, על מערך החקיקה והנורמות המחייבות את רשויות השלטון. בבג"ץ 6055/95 צמח נ' שר הביטחון³³, בית המשפט הנכבד קבע כי:

"החירות האישית היא, מכוח סעיף 5 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, זכות חוקתית. יתרה מזאת: החירות האישית היא זכות חוקתית מן המדרגה הראשונה, ומבחינה מעשית, היא גם תנאי למימוש זכויות יסוד אחרות. הפגיעה בחירות האישית, כמו פגיעת אבן במים, יוצרת מעגל מתרחב של פגיעה בזכויות יסוד נוספות: לא רק בחופש התנועה, אלא גם בחופש הביטוי, בצנעת הפרט, בזכות הקניין ובזכויות נוספות."

58. בדנ"פ 7048/97 פלונים נ' שר הביטחון³⁴, בו נדונה שאלת מעמדם של אסירים לבנונים שנאסרו כבני ערובה נקבע כי:

"שמירה על חירותו ועל כבודו של כל אדם והגנה על חירות וכבוד אלה הן זכויות יסוד חוקתיות בישראל (ראו סעיפים 2 ו-4 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו). החירות והכבוד מונחים ביסוד הסדר החברתי שלנו. הם יסוד לכל שאר זכויות היסוד ... על-כן, מהוות ההגנה והשמירה על חירותו של הפרט ועל כבודו ערך יסוד הפרוס על כל דברי החקיקה כולם."

59. בבג"ץ 5100/94 הוועד הציבורי נגד עינויים נ' ממשלת ישראל³⁵, אשר דן בפרקטיקה של חקירות השב"כ שכללו, בין היתר, עינויים, עמד בית המשפט הנכבד על עקרונותיה של חקירה סבירה. חקירה כאמור בהכרח אינה משפילה, אינה אכזרית, ואינה בלתי אנושית:

"של כל מקרה. עם זאת, כמה עקרונות כלליים ראויים לציון: ראשית, חקירה סבירה היא חקירה ללא עינויים, ללא יחס אכזרי או בלתי אנושי כלפי הנחקר, וללא יחס משפיל כלפיו. חל איסור על שימוש "באמצעים ברוטליים ובלתי אנושיים" במהלך החקירה."

³² ראו אהרן ברק פרשנות במשפט (חלק שלישי)(ירושלים: נבו הוצ' לאור, 1994) 319.

³³ פ"ד נג (5) 241, 261.

³⁴ פ"ד נד (1) 721, 740.

³⁵ פ"ד נג (4) 817, 836.

60. והשוו עם הדגשת בית המשפט הנכבד לזכות לכבוד על פי חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו בע"פ 6269/99 **אברהם כהן נ' מ"י**³⁶. שם נקבע כי:

"השמירה על כבוד האדם ועל צנעת גופו היא ערך עליון המצדיק הגנה מפני פגיעה לא רק כאשר עושה המעשה התכוון להשיג את היעד האסור, אלא גם מקום שהוא צפה כאפשרות קרובה לוודאי את התממשות המטרה האסורה, ואפילו לא רצה בה."

61. העותרים יטענו בנוסף כי, אין למשיבים סמכות להורות על ו/או להשתמש באנשים מוגנים על פי אמנת ג'נבה הרביעית כאמצעי במהלך פעולה צבאית ו/או למען השגת אותה פעולה צבאית. מדובר בהפרה בוטה לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, לרבות הפרת הזכות לחיים, לחירות, לכבוד, ולשלמות גופנית, כאמור בסעיפים 2 ו-5 לחוק היסוד. כמו כן, בהשתמש הצבא בבתים של אזרחים מוגנים הוא גם מפר את חובתו לכבד את הזכות לקניין שבסעיף 3 לחוק היסוד. בנוסף, התנהגות כוחות הביטחון המתוארת לעיל תואמת את הגדרת האיסורים הפליליים של סחיטה בכוח וסחיטה באיומים ועל כן מהווה עבירה פלילית לפי סעיפים 427 ו-428 לחוק העונשין, תשל"ז – 1977 בהתאמה.

62. לא למותר לציין כי אין מקום להתייחס למידתיות השימוש שעושה צה"ל באוכלוסיה אזרחית בעת ולמען השגת מטרותיו הצבאיות, הואיל והשימוש האמור פסול מלכתחילה, ולא ניתן לאזנו עם איזשהו צורך של הצבא.

63. צה"ל פועל, אם כן, בניגוד לכל דין, ובסתירה לחובותיו על פי חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. צה"ל מפר את הזכות לחיים, לכבוד, ולחירות של אוכלוסיה אזרחית. השימוש באותה אוכלוסיה כ"מגן אנושי" או לקיחת בני ערובה הינה, גם היא, התנהגות בלתי אנושית בעליל. חובה למנוע מצה"ל להמשיך להפר את החוק. חשוב מכך, חובה למנוע מצה"ל את המשך ההתעמרות ואי האנושיות הכרוך בשימוש בבני אדם למען השגת מטרות צבאיות.

משפט בינלאומי הומניטרי

אמנת ג'נבה הרביעית משנת 1949

64. המשיבים הפועלים בשטחים הכבושים כפופים ככוח כובש, בין השאר, לכללי אמנת ג'נבה הרביעית בדבר הגנת אוכלוסייה אזרחית בזמן מלחמה מיום 12.8.1949 (להלן: אמנת ג'נבה הרביעית). מדינת ישראל חתמה על אמנות ג'נבה משנת 1949, לרבות אמנת ג'נבה הרביעית, ביום 8.12.1949. היא אישרה אותן ביום 6.7.1951.

65. הפרשנות המוסמכת של ארגון הצלב האדום מאת ד"ר Jean S. Pictet (להלן: פיקט), מציינת כי כללי אמנת ג'נבה מחייבים את המדינות משום מעמדן של הזכויות, להבדיל מהאינטרס הלאומי של המדינות³⁷:

³⁶ פ"ד נה (2) 496, 507.

“Furthermore, there have been many cases where States at war have contested the legitimacy of the enemy Government and therefore refused to recognize the existence of a state of war. In the same way, the temporary disappearance of sovereign States as a result of annexation or capitulation, has been put forward as a pretext for not observing one or other of the humanitarian Conventions. It was necessary to find a remedy for this state of affairs, and the change which had taken place in the whole conception of such Conventions pointed the same way. They are coming to be regarded less and less as contracts concluded on a basis of reciprocity in the national interests of the parties and more and more as a solemn affirmation of principles respected for their own sake, a series of unconditional engagements on the part of each of the Contracting Parties ' vis-à-vis ' the others”

66. האוכלוסייה האזרחית בשטח הכבושים הינה אוכלוסייה מוגנת (Protected Persons) על פי אמנת ג'נבה הרביעית. הכוח הכובש, קרי צה"ל ושליחיו, מנועים מלפגוע באותה אוכלוסייה. בהשתמשו באזרחים פלסטינים לצרכים צבאיים, תוך כפייה, השפלה, פציעה, ולקיחת בני ערובה, צה"ל הפר, באופן חמור (Grave Breaches) סעיפים רבים באמנת ג'נבה הרביעית, לרבות סעיפים 27, 28, 31, 32, 33, 34, 51, ו-147.

67. סעיף 27 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע כי אנשים מוגנים זכאים לכבוד, אנושיות, ולהגנה מפני אלימות או איום בשימוש באלימות. הסעיף קובע, בין השאר, כי:

Art. 27. Protected persons are entitled, in all circumstances, to respect for their persons, their honour, their family rights, their religious convictions and practices, and their manners and customs. They shall at all times be humanely treated, and shall be protected especially against all acts of violence or threats thereof and against insults and public curiosity.

68. השימוש באוכלוסייה אזרחית כ"מגן אנושי" ו/או לקיחת בני ערובה מקרב אותה אוכלוסייה ו/או השימוש בה לכל מטרה צבאית מהווה התנהגות בלתי אנושית, מעליבה, אלימה ו/או מאיימת באלימות, ועל כן אסורה על פי המשפט הבינלאומי ההומאניטארי.

69. למותר לציין, כי הסייג שבסוף הסעיף, המתיר לכוח הכובש לנקוט באמצעים של שליטה וביטחון, אינו יכול להתיר את השימוש באנשים מוגנים למען השגת אותן מטרות. הפרשנות של פיקט מבהירה נקודה זו, בקובעה כי סעיף 27 מהווה סעיף גרעיני באמנת

³⁷ Jean S. Pictet (ed.), *Commentary: IV Geneva Convention Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War* (Geneva, International Committee of the Red Cross, 1958)

גינבה הרביעית. סעיף המסמל שינוי בתפיסת המשפט הבינלאומי ההומאניטארי, המכיר לא רק בזכותם של אנשים מוגנים, אלא גם בחובה לכבד זכויות אנשים אלה³⁸:

It proclaims the principle of respect for the human person and the inviolable character of the basic rights of individual men and women.

The statement of these principles in an international convention gives them the character of legal obligations and marks an essential stage in the history of international law -- in particular international humanitarian law, which is concerned above all with man as man.

70. צה"ל השתמש ומשתמש באכולוסיה אזרחית פלסטינית כאמצעי הגנה מפני פעילות אפשרית נגדו בעת פלישתו למחנות הפליטים ולערים בשטחים הכבושים. השימוש בבני אדם למטרת הגנה מפני פעולה צבאית מהווה הפרה בוטה של סעיף 28 לאמנת גינבה הרביעית, הקובע באופן מפורש את האיסור בדבר שימוש באזרחים מוגנים כאמצי הגנה:

Art. 28. The presence of a protected person may not be used to render certain points or areas immune from military operations.

71. הפרשנות המוסמכת לאמנת גינבה הרביעית מאת פיקט, לא רק שמחדדת את האיסור בשימוש באנשים מוגנים כ"מגן אנושי" או למטרת הגנה אחרת בידי צבא, אלא שמכנה שימוש כאמור בידי הצבא כמעשה "אכזר וברברי"³⁹:

During the World War I public opinion was shocked by certain instances... of belligerents compelling civilians to remain in places of strategic importance...or to accompany military convoys, or again, to serve as a protective screen for the fighting troops. Such practices, the object of which is to divert enemy fire, have rightly been condemned as cruel and barbaric

72. הפעלת לחץ כלשהו על אדם מוגן לפי אמנת גינבה הרביעית, למען השגת מידע מהווה הפרה בוטה לזכות אותו אדם להיות חופשי מלחץ כאמור. פעולות צה"ל נגד האוכלוסייה האזרחית כוללת הפעלת לחץ עליהם למען השגת מידע. לחץ זה כולל גם הפעלת אלימות, לרבות ירי ו/או איום בירי של קרובי משפחה של אנשים שצה"ל מבקש לעצור. סעיף 31 לאמנת גינבה הרביעית מטיל על הכוח הכובש איסור גורף המונע ממנו את האפשרות לכפות בכוח או בכל דרך אחרת על איש מוגן, בייחוד האיסור מונע לחץ כאמור כדי להשיג מידע כלשהו מאנשים מוגנים:

Art. 31. No physical or moral coercion shall be exercised against protected persons, in particular to obtain information from them or from third parties.

³⁸ *Ibid*, p. 201.

³⁹ *Ibid*, p. 208.

73. צה"ל פוגע פיסית באוכלוסייה האזרחית כאשר הוא משתמש בה למטרותיו הצבאיות. פגיעה זו לא אחת נגועה בברוטליות האסורה על פי המשפט הבינלאומי ההומניטארי. הכאת קרוב משפחה של אדם שביקש צה"ל לעצרו מנוגדת למשפט הבינלאומי. סעיף 32 לאמנת גינבה הרביעית אוסר על הכוח הכובש לגרום פגיעה פיסית כלשהי באנשים מוגנים. הסעיף אוסר כל פעולה ברוטלית כלפי אנשים מוגנים מצד הכוח הכובש ו/או שליחיו:

Art. 32. The High Contracting Parties specifically agree that each of them is prohibited from taking any measure of such a character as to cause the physical suffering or extermination of protected persons in their hands. This prohibition applies not only to murder, torture, corporal punishments, mutilation and medical or scientific experiments not necessitated by the medical treatment of a protected person, but also to any other measures of brutality whether applied by civilian or military agents.

74. הפעלת אלימות, ברוטליות ו/או איום בהם על אוכלוסייה אזרחית בגין מעשה שהיא לא עשתה, מהווה גם הוא הפרה ברורה למשפט העמים ההומניטארי. סעיף 33 לאמנת גינבה הרביעית אוסר על הכוח הכובש להעניש אנשים מוגנים בגין מעשים של אחרים. זהו הסעיף האוסר, למעשה, ענישה קולקטיבית כלשהי. כמו כן, סעיף 33 אוסר פעולות תגמול כלשהן המכוונות כלפי אנשים מוגנים, זאת בנוסף לאיסור מפני ביזה המוטל על חיילי הכוח הכובש:

Art. 33. No protected person may be punished for an offence he or she has not personally committed. Collective penalties and likewise all measures of intimidation or of terrorism are prohibited.

Pillage is prohibited.

Reprisals against protected persons and their property are prohibited.

75. צה"ל גם לא מהסס לקחת פרטים מהאוכלוסייה המוגנת, לרבות קרובי משפחה של אנשים שצה"ל ביקש לעצור, כבני ערובה במטרה להשיג מידע לפעולה הצבאית. אקט זה, גם הוא, מהווה הפרה חמורה לאמנת גינבה הרביעית, בהיותו אסור באופן מוחלט, בין השאר, לפי אותה אמנה. סעיף 34 לאמנת גינבה הרביעית קובע איסור מוחלט כלפי הכוח הכובש לקחת בני ערובה:

Art. 34. The taking of hostages is prohibited.

76. האיסור המוחלט לקחת בני ערובה כולל את מעצר אנשים מוגנים לאחר מתקפה של הכוח הכובש, ואי שחרורם עד למסירת האיש שהכוח הכובש מעוניין בו, בדיוק כפי שחיילי

צה"ל נקטו בעת פלישותיהם לשטחים הכבושים. פיקט הסביר את היקף האיסור על לקיחת בני ערובה⁴⁰:

b) Another form of the taking of hostages which is very close to (a) consists of arresting after an attack a certain number of inhabitants of the occupied territory and announcing that they will be kept captive or executed if the guilty are not given up.

77. כך גם קובע סעיף 11(1) לאמנה הבינלאומית נגד לקיחת בני ערובה (1979):

“ Article 1

Any person who seizes or detains and threatens to kill, to injure or to continue to detain another person (hereinafter referred to as the "hostage") in order to compel a third party, namely, a State, an international intergovernmental organization, a natural or juridical person, or a group of persons, to do or abstain from doing any act as an explicit or implicit condition for the release of the hostage commits the offence of taking of hostages ("hostage-taking") within the meaning of this Convention.”

וראו גם:

Orna Ben-Naftali and Sean S. Gleichgevitch “Missing in Legal Action: Lebanese Hostages in Israel” **41 Harv. Int'l L.J.** 185

78. סעיף 51 לאמנת ג'נבה הרביעית אוסר, בין השאר, על הכוח הכובש לכפות על אנשים מוגנים לשרת בכוח הכובש או לשמש כסייענים לו:

Art. 51. The Occupying Power may not compel protected persons to serve in its armed or auxiliary forces.

79. צה"ל הפר את חובתו על פי סעיף 51 באלצו אנשים מוגנים לקיים משימות צבאיות, בעל כורחם, לרבות חיפוש בחפצים חשודים, והובלת כוחות של צה"ל כשלגב האיש המוגן על פי המשפט הבינלאומי ההומאניטרי רובה צה"לי. הכל, כמו תמיד, תוך התנהגות בלתי אנושית ומעליבה.

80. סעיף 147 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע מהן הפרות חמורות לאמנה, אשר מבססים, ככלל, פשע מלחמה. בין השאר, סעיף 147 לאמנה מונה את האיסור על לקיחת בני ערובה, הפגיעה הרצונית בגוף או בבריאות של אנשים מוגנים, וכפיית איש מוגן לשרת בכוח הכובש. לא יכולה להיות מחלוקת כי שיטתיות הפגיעה באוכלוסייה אזרחית בידי צה"ל, לרבות השימוש שהוא עושה בה כ"מגן אנושי", לוקח בני ערובה, ומפעיל אלימות ברוטלית וממילא והתנהגות בלתי אנושית כלפיה, עולים כדי הפרת סעיף 147 לאמנת ג'נבה הרביעית. סעיף 147 קובע:

⁴⁰ *Ibid*, p. 230.

Art. 147. Grave breaches to which the preceding Article relates shall be those involving any of the following acts, if committed against persons or property protected by the present Convention: wilful killing, torture or inhuman treatment, including biological experiments, wilfully causing great suffering or serious injury to body or health, unlawful deportation or transfer or unlawful confinement of a protected person, compelling a protected person to serve in the forces of a hostile Power, or wilfully depriving a protected person of the rights of fair and regular trial prescribed in the present Convention, taking of hostages and extensive destruction and appropriation of property, not justified by military necessity and carried out unlawfully and wantonly.

81. העותרים יטענו שאמנת ג'נבה מהווה משפט מנהגי, וממילא מחייבת את הצבא ככוח קובש בשטחים הכבושים. עמדתו של בית הדין הבינלאומי לצדק היא כי אמנות ג'נבה משנת 1949 מהוות, יחד עם תקנות האג משנת 1907, משפט מנהגי⁴¹:

“It is undoubtedly because a great many rules of humanitarian law applicable in armed conflict are so fundamental to the respect of the human person and ‘elementary considerations of humanity’... that the Hague and Geneva Conventions have enjoyed a broad accession. Further these fundamental rules are to be observed by all States whether or not they have ratified the conventions that contain them, because they constitute intransgressible principles of international customary law”.

82. כך גם גורס המומחה למשפט בינלאומי, פרופסור שריף בסיוני:

“The four Geneva Conventions of 1949 and their two Additional Protocols are the most comprehensive codifications of prohibitions and regulations, and their provisions include the most specific and wide-ranging penal norms. The so-called "Law of Geneva" overlaps with the so-called "Law of the Hague," much of the latter having been incorporated into the former. The "Law of Geneva" has become part of the customary law of armed conflicts.”

ראו:

M. Cherif Bassiouni “Universal Jurisdiction for International Crimes: Historical Perspectives and Contemporary Practice”, **42 Va. J. Int'l L.** 81, 115-16 (2001).

83. חוקות בתי הדין הפליליים הבינלאומיים לעניין יוגוסלביה לשעבר (1993) ורואנדה (1995), כוללות, בין השאר, את הפרות אמנות ג'נבה כחלק מהפשעים שבתי דין אלה הוסמכו לדון

⁴¹ International Court of Justice, Advisory Opinion: *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons*, 8 July 1996, par. 79.

בהן. כך, למשל, קובע סעיף 2 לחוקת הטריבונל הבינלאומי לעניין הפשעים שבוצעו ביוגוסלביה לשעבר במפורש כי אילוץ האוכלוסייה האזרחית לשרת בכוח העוין או לקיחת בני ערובה, בין השאר, מהווים הפרה חמורה לאמנת ג'נבה הרביעית ולכן מוסמך בית הדין לדון בפשעים אלו. דבר דומה, עם שינויים מחוייבים, קובע סעיף 4 לחוקת הטריבונל הבינלאומי לעניין הפשעים שבוצעו ברואנדה. כך גם בחוקת בית הדין הפלילי הבינלאומי מיום 17.7.1998, שתיכנס לתוקף ביום 1.7.2002. סעיף 2 לחוקה מגדיר את הפשעים שסמכות בית הדין משתרעת עליהם. הסעיף כולל, בין היתר, פשעי מלחמה. סעיף 8 לחוקה מגדיר פשעי מלחמה כהפרות חמורות לאמנת ג'נבה הרביעית. הסעיף כולל בהגדרתו, בין היתר, מתן סמכות לבית הדין הפלילי הבינלאומי לדון באילוץ אדם לשרת את הכוח העוין ו/או לקיחת בני אדם כבני ערובה.

84. אכן, המשפט הבינלאומי ההומאניטארי עבר ועובר שינויים מרחיקי לכת. אמנת ג'נבה הרביעית היא נדבך מרכזי בשינוי המתחולל בתוקפו והשפעתו של אותו משפט. ממסמכים קובעי כללים בלבד, אמנת ג'נבה הרביעית, המשפט ההומאניטארי בכלל, ודיני המלחמה ככלל, הפכו ליסודות המכוננים של טריבונאלים בינלאומיים. טריבונאלים אלה העניקו משמעות לאיסורים והחובות המוטלים על מדינות ובפרטים, בין בעת מלחמה, ובין כאשר הן מתפקדות ככוח כובש. לא יהיה ניתן לערער על מעמדה של אמנת ג'נבה הרביעית בפני טריבונאלים אלה, באשר היא מגדירה הן את סמכות פעילותם של אותם טריבונאלים והן את הגדרת חלק העבירות הנדונות בהם.

85. לשינויים במשפט הבינלאומי ההומאניטארי בעשור האחרון ראו :

Guenael Mettraux "Crimes Against Humanity in the Jurisprudence of the International Criminal Tribunals for the Former Yugoslavia and for Rwanda" **43 Harv. Int'l L.J.** 237 (2002).

Daryl A. Mundis "New Mechanisms for the Enforcement of International Humanitarian Law" **95 A.J.I.L.** 934 (2001).

Philippe Sands "Turtles and Torturers: the Transformation of International Law" **33 Int'l L. & Pol.** 527 (2001).

Audrey I. Benison "War Crimes: A Human Rights Approach to a Humanitarian Law Problem at the International Criminal Court" **88 Geo. L.J.** 141 (1999).

Theodor Meron "War Crimes Law Comes of Age" **92 A.J.I.L.** 462 (1998).

Richard Goldstone, Address to the Symposium on Law, War and Human Rights: the Legacy of Nuremberg, **12 Conn. J. Int'l. L.** 277 (1997)

Richard J. Goldstone, "Justice as a Tool for Peace – Making: Truth Commissions and International Criminal Tribunals", **28 N.Y.U. J. INT'L L. & POL.** 485 (1996).

Catharine A. MacKinnon "Crimes of War, Crimes of Peace" **4 UCLA Women's L.J.**
59 (1993).

Diane F. Orentlicher "Settling Accounts: The Duty To Prosecute Human Rights
Violations of a Prior Regime" **100 Yale L.J.** 2537 (1991)

86. להיסטוריה של דיני המלחמה ככלי למתן לגיטימציה לפעולות אלימות של מדינות ראו:

Chris af Jochnick and Roger Normand "The Legitimation of Violence: A Critical
History of the Laws of War" **35 Harv. Int'l L.J.** 49 (1994).

87. על כן, יטענו העותרים כי הוראות אמנת ג'נבה הרביעית קובעות מפורשות את האיסור
בדבר השימוש שנעשה באוכלוסייה האזרחית, וכי הוראות אלה מהוות היום הבסיס
האיתן במשפט הבינלאומי בדבר ההגנה על האוכלוסייה האזרחית שאין לסטות מהן
במיוחד לאור ההתפתחויות האחרונות במשפט העמים.

תקנות האג

88. תקנות האג משנת 1907, בדבר חוקי ומנהגי המלחמה, מחייבות בהיותן חלק מהמשפט
המנהגי, גם אליבא דמשפט ישראלי. תקנות 45, 46, ו-50 לתקנות האג תופסים ברשתן
את מעשי הצבא המתוארים לעיל, ומוציאים אותם מחוץ לחוק, גם חוק המלחמה. תקנה
45 אוסרת על כוח כובש לאלץ אדם מהשטח הנכבש לשמור אמונים לכוח הכובש:

Art. 45. It is forbidden to compel the inhabitants of occupied
territory to swear allegiance to the hostile Power.

89. תקנה 46 לתקנות האג קובעת את זכות אזרחי השטח הנכבש, בין היתר, לחיים, כבוד,
וקניין:

Art. 46. Family honour and rights, the lives of persons, and
private property, as well as religious convictions and practice,
must be respected...

90. תקנה 50 לתקנות האג קובעת את הכלל בדבר איסור ענישת אדם או קהילה בגין
מעשיהם של אחרים. זהו האיסור על ענישה קולקטיבית שבתקנות האג. תקנה 50 קובעת
כי:

Art. 50. No general penalty, pecuniary or otherwise, shall be
inflicted upon the population on account of the acts of
individuals for which they cannot be regarded as jointly and
severally responsible

סיכום

91. אתגר ההגנה על זכויות האדם קיבל בשנים האחרונות, יחד עם פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות, תנופה ותקווה לעשות צדק לקורבנות הפשעים האמורים. שני טריבונאלים בינלאומיים הוקמו בעקבות הפשעים שבוצעו ביוגוסלביה לשעבר וברואנדה. בית דין פלילי בינלאומי קבוע הוקם, ויחל לפעול החל מיולי 2002. המשפט הבינלאומי ההומאניטארי אינו מתמקד עוד רק במדינות, אלא גם, ואולי בעיקר, במעשיהם ובמחדליהם של ראשי מדינות וצבא, כפרטים. אלו אנשים שבמוקד הכוח המדינתי וההשפעה על חייהם, חירותם, וכבודם של אנשים כה רבים. מולם עומד לא רק המשפט המקומי, אלא גם מערכות הנורמות והאכיפה הבינלאומיות המתהוות במהירות ככל שמעשי הזוועה נגד אוכלוסיות אזרחיות מתרחשות.

92. שינויים אלה לא יכלו להתקיים ללא מאמציהם של אנשים אשר זכויות הקורבן, במיוחד אוכלוסיות אזרחיות, מכוונות את פעילותם, בצד הרצון הפוליטי הבינלאומי. נדמה שלפחות חלק מתקוות וציפיות המלומד Richard Falk באשר להתפתחות ההגנה על זכויות האדם בעולם של המאה ה-21 החל מתגשם:

“The twenty – first century will also be characterized by the challenge of institutionalizing responsibility for serious abuses of human rights by leaders and others in positions of authority, including those in the private sector. Such an evolution further erodes the Westphalian image of a world of territorial sovereign states by insisting that even adherence to the “superior orders” of the state does not override the most solemn humanitarian obligations of international law.”

ראו:

Richard Falk *Human Rights Horizons: the Pursuit of Justice in a Globalizing World* (New York: Routledge, 2000) 9.

על יסוד האמור לעיל, אפוא, מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן את הסעדים המבוקשים בראשית העתירה, וכן לחייב את המשיבים בהוצאות משפט.

מרואן דלאל, עו"ד
ב"כ העותרים

היום, 5 במאי 2002